

ØF-notat nr. 12/2007

**Indikatorer for næringsstruktur og
demografisk utvikling i Åmot**

av

Svein Erik Hagen

Østlandsforskning

Østlandsforskning er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med fylkeskommunene og høgstyrene/de regionale høgstyresentra i fylkene Oppland, Hedmark og Buskerud som stiftere i samarbeid med Kommunaldepartementet.

Østlandsforskning er lokalisert i høgstyremiljøet på Lillehammer og har i tillegg kontorer i Hamar. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Næringsliv og regional utvikling
Velferd, organisasjon og kommunikasjon

Østlandsforskning sine viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskapsressursen utnyttes til beste for alle parter.

ØF-notat nr. 12/2007

Indikatorer for næringsstruktur og demografisk utvikling i Åmot

av

Svein Erik Hagen

østLandsforskning

Tittel: Indikatorer for næringsstruktur og demografisk utvikling i Åmot

Forfatter: Svein Erik Hagen

ØF-notat nr.: 12/2007

ISSN nr.: 0808-4653

Prosjektnummer: 10163

Prosjektnavn: Indikatorer Åmot

Oppdragsgiver: Omstillingsprogrammet i Åmot

Prosjektleder: Svein Erik Hagen

Referat: Etter konkursen ved Rena Kartonfabrik ble Åmot kommune i 1999 gitt omstillingsstatus for en periode på inntil 6 år (2001 – 2006). I notatet presenteres indikatorer for demografisk utvikling, sysselsetting og "robust næringsstruktur" i Åmot i omstillingsperioden. Indikatorene er basert på lett tilgjengelige data som oppdateres jevnlig, i hovedsak hentet fra SSBs statistikkbank.

Emneord: Åmot, næringsstruktur, demografi

Dato: Mai 2007

Antall sider: 48

Pris: Kr 90,-

Utgiver: Østlandsforskning
Serviceboks
2626 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: post@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere eksemplarframstilling uten avtale og strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar.

Forord

Etter konkursen ved Rena Kartonfabrik ble Åmot kommune i 1999 gitt omstillingsstatus for en periode på inntil 6 år (2001 – 2006). Omstillingsprogrammet i Åmot og Innovasjon Norge vil ha indikatorer som kan si noe om hvordan det har gått i omstillingsperioden. I dette notatet presenteres indikatorer for demografisk utvikling, sysselsetting og ”robust næringsstruktur”. Indikatorene er basert på lett tilgjengelige data som oppdateres jevnlig, i hovedsak hentet fra SSBs statistikkbank.

I notatet er det mange tabeller, som dels består av noen nøkkeltall og dels består av større tallsett som kan gi grunnlag for å studere og analysere utviklingen i Åmot i større detalj enn det indikatorene alene gir grunnlag for.

Oppdragsgiver for prosjektet er Omstillingsprogrammet i Åmot. Undervegs i arbeidet har vi fått mange nyttige kommentarer fra styret i Omstillingsprogrammet og fra næringssjef Hanne Andersen i Åmot kommune (tidligere daglig leder i Omstillingsprogrammet). Det er likevel forfatteren som står for alle vurderinger og konklusjoner som kommer fram i notatet.

Lillehammer, mai 2007

Ståle Størdal
forskningsleder

Svein Erik Hagen
prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	7
1 Bakgrunn - regional omstilling.....	11
2 Indikatorer for utviklingen i Åmot.....	13
2.1 Hva er en indikator.....	13
2.2 Resultatindikatorer for omstillingsprogrammet i Åmot.....	13
2.3 Sysselsettings- og befolkningsutviklingen.....	15
2.4 Næringsstruktur og næringsutvikling.....	16
2.5 Robust næringsstruktur.....	16
3 Sammenliknbare kommuner.....	19
4 Befolkningsutvikling.....	23
5 Arbeidsledighet og yrkesdeltaking.....	27
6 Sysselsetting.....	31
7 Store statlige arbeidsplasser i Åmot kommune.....	43
7.1 Høgskolen i Hedmark, Avdeling for økonomi, samfunnsfag og informatikk, Rena.....	43
7.2 Ansatte i Forsvaret, Rena leir.....	44
Referanser.....	47

Sammendrag.

Etter konkursen ved Rena Kartonfabrik ble Åmot kommune i 1999 gitt omstillingsstatus for en periode på inntil 6 år (2001 – 2006). Omstillingsprogrammet i Åmot og Innovasjon Norge vil ha indikatorer som kan si noe om hvordan det har gått i omstillingsperioden. I dette notatet presenteres indikatorer for demografisk utvikling, sysselsetting og ”robust næringsstruktur”. Indikatorene er basert på lett tilgjengelige data som oppdateres jevnlig, i hovedsak hentet fra SSBs statistikkbank.

I notatet er det mange tabeller som dels består av noen nøkkeltall og dels består av større tallsett som kan gi grunnlag for å studere og analysere utviklingen i Åmot i større detalj enn det indikatorene alene gir grunnlag for.

Indikatorer

Folketall

Indikator: $(\text{folketall 2006}/\text{folketall 2000}) \cdot 100$.

Åmot 97.3 (Norge 103.9)

Naturlig vekstkraft

Indikator: Antall personer kommunen vil ha i aldersgruppen 20-39 år om 20 år, sammenliknet med samme aldersgruppe i dag, når vi ser bort fra alle inn- og utflyttinger i de kommende 20 år.

Åmot: Kvinner 86.1 (Norge 94.8)

Åmot: Menn 90.3 (Norge 97.3)

Den naturlige vekstkraften i Åmot ligger svært lavt i forhold til landsgjennomsnittet.

Forsørgerbyrde

Indikator: Antall personer 67 og eldre i prosent av antall personer i yrkesaktiv alder, dvs. aldersgruppen 20-66 år.

Åmot: 31.5 (Norge 21.4)

Forsørgerbyrden illustrerer klart den spesielle aldersstrukturen i Åmot, i forhold til aldersstrukturen i landet sett under ett.

I forhold til mange av de kommuner vi sammenlikner med, kommer Åmot relativt godt ut. Åmot har nesten flyttebalanse i årene etter 2000, dvs. like mange har flyttet ut som inn. Storparten av nedgangen

i folketallet i Åmot skyldes fødselsunderskudd. Sett i forhold til mange av nabokommunene er fødselsunderskuddet i Åmot likevel lavt.

På kort sikt kan folketallet i Åmot bare opprettholdes gjennom netto innflytting. Alternativt kan en tenke seg at folketallet opprettholdes ved at fruktbarheten, regnet som antall fødte barn per kvinne, blir langt høyere enn i dag,

Arbeidsledighet

Indikator: Registrert ledighet ved utgangen av 2006.

Åmot: Kvinner 2.9 prosent (Norge 2.0 prosent)

Åmot: Menn 2.8 prosent (Norge 2.1 prosent)

Etter konkursen ved Rena Kartong i 1999 var den registrerte ledigheten blant menn i Åmot på 11.3 prosent, mens den for kvinner lå på 5.0 prosent. Etter knappe to år var ledigheten nede på 4-7 prosent også blant menn. På dette nivået holdt den seg til årsskiftet 2005/2006, da den sank ytterligere til under 2.5 prosent. Ledigheten blant menn i Åmot er nå nesten nede på landsgjennomsnittet.

Også ledigheten blant kvinner i Åmot var noe høyere i årene 1999 – 2000 enn den har vært senere. Fra begynnelsen av 2001 fram til i dag har ledigheten blant kvinnene svingt rundt fire prosent, og har i de fleste registreringsperioder vært noe høyere enn landsgjennomsnittet.

Oppsummert kan en si at den registrerte ledigheten i Åmot har ligget noe over landsgjennomsnittet, men at den de siste årene ha nærmet seg gjennomsnittet for landet sett under ett.

Yrkesdeltakelse

Indikator: Sysselsatte 16-74 år i prosent av befolkning i aldersgruppen 16-74 år..

Åmot 4.kvartal 2005:: Kvinner 63.5 prosent (Norge 66.1 prosent)

Åmot 4. kvartal 2005: Menn 68.8 prosent (Norge 72.6 prosent)

Yrkesdeltakelsen blant kvinner i Åmot økte fra 58.6 prosent til 63.5 prosent i perioden 2000 til 2005. Kvinnene i Åmot har nå en yrkesdeltakelse som gjennomsnittet i Hedmark, men godt under landsgjennomsnittet.

Yrkesdeltakelsen blant menn i Åmot økte svakt fra 67.8 prosent i 2000 til 68.8 i 2005.

Yrkesdeltakelsen blant menn i Åmot ligger under gjennomsnittet for Hedmark og under landsgjennomsnittet.

Oppsummert: Yrkesdeltakelsen blant kvinner i Åmot har økt mye fra 2000 til 2005. Både for kvinner og menn ligger nå yrkesdeltakelsen i Åmot 3 - 4 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Unntaket er aldersgruppen 55-66 år, der yrkesdeltakelsen i Åmot ligger betydelig under gjennomsnittet i landet. (7 – 9 prosentpoeng). Dette kan tyde på at etterspørselen etter arbeidskraft er såpass lav at en stor del av de eldste i yrkesaktiv alder blir stående utenfor arbeidslivet.

Sysselsetting

Indikator: Sysselsetting i 2005 i prosent av sysselsetting 2000.

Her ser vi både på sysselsetting etter arbeidssted og sysselsetting etter bosted.

Sysselsetting etter arbeidssted (= antall arbeidsplasser) 2005/2000 (Indeks 2000:=100)

Kvinner og menn samlet Åmot 103.6 (Norge 101.6)

Kvinner Åmot: 101.3 (Norge 102.8)

Menn Åmot: 105.8 (Norge 100.5)

Sysselsetting etter bosted 2005/2000 (Indeks 2000:=100)

Kvinner og menn samlet Åmot 102.7 (Norge 101.6).

Kvinner Åmot: 104.7 (Norge 102.8)

Menn Åmot: 101.6 (Norge 100.5)

Åmot hadde sterkere vekst i antall arbeidsplasser enn landsgjennomsnittet fra 2000 til 2005. Veksten i antall arbeidsplasser i Åmot var sterkere enn det som kommer fram av de tallene som er referert, fordi sysselsettingen i Forsvaret ikke registreres på samme måte som annen sysselsetting¹.

Sysselsettingen økte fra 2000 til 2005 både for kvinner og menn. Regnet etter arbeidssted, var sysselsettingsveksten størst for menn. Regnet etter bosted økte kvinnenes sysselsetting mest.

Arbeidsplasser i markedsbasert virksomhet.

Indikator: Antall sysselsatte etter arbeidssted (=antall arbeidsplasser) i privat sektor og offentlige foretak i prosent av folketallet i kommunen 2000 og 2005.

Åmot: 22.2 prosent i 2005, 20.5 prosent i 2000. (Norge 33.9 prosent 2005, 35.0 prosent i 2000)

I forhold til landsgjennomsnittet har Åmot få arbeidsplasser i markedsbasert virksomhet, sett i relasjon til folketallet.

Antall nyetablerte foretak

Indikator: Antall nyetablerte foretak per år. Tidsserie 2001-2006.

Antall nyetableringer har holdt seg nokså stabilt i perioden, fra 26 til 35 per år. Tallene tyder ikke på at antall nyetableringer har økt i omstillingsperioden. Antall nyetableringer varierer sterkt fra næring til næring. Det har vært flest nyetableringer i detaljhandel og annen forretningsmessig tjenesteyting.

Antall og andel bedrifter med økt omsetning fra 2000 til 2005

Indikator: Antall bedrifter med økt omsetning: Åmot 29.

Indikator: Andel bedrifter med økt omsetning: Åmot 61.7 prosent.

¹ I det som kalles SSBs Registerbaserte sysselsettingsstatistikk er arbeidssted for sjøfolk og de fleste ansatte i forsvaret satt lik bostedskommune. Det betyr at statistikken ikke gir opplysninger om hvor mange arbeidsplasser Forsvaret har i en kommune.

Antall og andel bedrifter med bedret driftsresultatgrad fra 2000 til 2005.

Indikator: Antall bedrifter med bedret driftsresultatgrad fra 2000 til 2005: Åmot 25

Indikator: Andel bedrifter med bedret driftsresultatgrad fra 2000 til 2005: Åmot 53.2 prosent

Gjennomsnittlig driftsresultatgrad (=driftsresultat/omsetning) 2000 og 2005.

Indikator: Gjennomsnittlig driftsresultatgrad

Åmot 2000: 5.5

Åmot 2005: 2.5

25 av 47 bedrifter har en bedre driftsresultatgrad i 2005 enn i 2000. Likevel er gjennomsnittlig driftsresultatgrad redusert fra 5.5 til 2.5 når en ser alle de 47 bedriftene samlet. Forklaringen på dette er at en stor bedrift hadde høyt positivt driftsresultat i 2000, men et stort negativt resultat i 2005. Tar vi ut denne bedriften, som nå er nedlagt, blir resultatene helt annerledes. Fra en samlet driftsresultatgrad på 4.2 i 2000, økte resultatgraden til 7.2 i 2005. Dette er nær gjennomsnittet for norske bedrifter samlet, der driftsresultatgraden lå 7.7 i 2005

1 Bakgrunn - regional omstilling.

Etter konkursen ved Rena Kartonfabrik ble Åmot kommune i 1999 gitt omstillingsstatus for en periode på inntil 6 år (2001 – 2006).

Regional omstilling er en ekstraordinær innsats fra KRD med inntil 6 års varighet i kommuner og regioner med ensidig næringsgrunnlag og store omstillingsbehov. Stor avhengighet til hjørnesteinsbedrifter, behov for omstrukturering av næringslivet samt at Forsvaret legger ned sin virksomhet kan gi grunnlag for omstillingsstatus.

KRDs målsetting med Regional omstilling er å bidra til å styrke næringsgrunnlaget gjennom etablering av lønnsomme arbeidsplasser og økt verdiskaping. I dette ligger blant annet en mer robust og variert næringsstruktur med muligheter for sysselsetting for både ungdom, kvinner og menn. Innsatsen skal bidra til å styrke næringsutviklingsevnen i området i løpet av omstillingsperioden med vekt på et helhetlig samfunnsperspektiv.

Den overordnede målsettingen med de statlige omstillingsmidlene i Åmot var ”...å bidra til å styrke næringsgrunnlaget gjennom etablering av lønnsomme arbeidsplasser og økt verdiskaping slik at Åmot kommune får en mer robust og bredere næringsstruktur med sysselsettingsmuligheter for både kvinner og menn”. <http://www.amot.kommune.no/getfile.aspx/document/3/570/doc>

Det var en forutsetning at lokale og regionale myndigheter til sammen bevilger tilsvarende det beløp KRD bevilger til dette arbeidet.

Det langsiktige målet var at Omstillingsprogrammet i Åmot skulle bidra til økt verdiskaping og nye lønnsomme arbeidsplasser, gjennom å styrke grunnlaget og utviklingsevnen i eksisterende virksomheter, samt stimulere til ny næringsvirksomhet.

I tillegg skal omstillingsarbeidet bidra til å styrke utviklingsevnen i løpet av omstillingsperioden gjennom:

- Økt profesjonalisering og effektivisering av næringsutviklingsarbeidet
- Bedre samhandling mellom sentrale aktører i området
- Større evne til strategisk arbeid, prioritert innsats og gjennomføringsevne
- Styrket kompetanse innen prosjektutvikling/-styring
- Økt ledelseskapasitet i området
- Klargjøring av roller og ansvar (politikk og administrasjon)
- Redusert avhengighet av eksterne krefter

2 Indikatorer for utviklingen i Åmot.

2.1 Hva er en indikator

Omstillingsprogrammet i Åmot og Innovasjon Norge vil ha indikatorer som kan si noe om hvordan det har gått i omstillingsperioden. En indikator er et hjelpemiddel til å uttrykke et spesielt samfunnsmessig eller samfunnsfaglig fenomen. Arbeidsløshet kan være et eksempel. Er arbeidsløsheten høy kan den nærmest observeres – alle ser den, og noen nærmere statistisk beskrivelse synes unødvendig. Slike observasjoner er imidlertid alt for tilfeldige til å gjøre opp status og analysere utviklingstendenser. Vi spør derfor om det finnes mer presise data, helst i kvantitativ form. Arbeidskontorene observerer daglig de arbeidsløse gjennom jobbsøknader eller søknad om ledighetstrygd, og kan dermed gjøre om observasjonene til data, som igjen er input for den løpende statistikk som sammenstilles nasjonalt av Statistisk sentralbyrå. Dermed har vi en ganske god indikator på det samfunnsproblemet som interesserer oss, nemlig at folk som ønsker arbeid ikke har det. Men straks reises også spørsmålet om dette er en god indikator. Det fins faktisk mange som ønsker arbeid, men som ikke oppsøker arbeidskontoret. Disse fins det ikke tilgjengelig statistikk for.

Valget av indikatorer er dermed ikke enkelt, og når vi baserer oss på løpende statistikkproduksjon setter dette en sterk begrensning på hvor dekkende indikatorene blir. Valget av indikatorer blir et kompromiss mellom det fenomenet man ønsker å belyse, og hvilke data vi har tilgjengelig for å konstruere en indikator.

Helst skulle vi også hatt en felles målestokk som kunne brukes for alle indikatorene, og de skulle helst kunne uttrykkes på en enkel skala fra for eksempel 0 til 100. Men det er ikke alle data som kan tilordnes en slik skala. Det er verken gitt at de har et nullpunkt, eller at vi kan beregne en maksimalverdi. Det er heller ikke gitt at indikatorer kan sidestilles. For hvem kan si at en indikator er like viktig som en annen?

2.2 Resultatindikatorer for omstillingsprogrammet i Åmot.

For å kunne måle hvorvidt målene i omstillingsarbeidet oppnås, har Åmot selv satt opp fire indikatorer, eller temaer, de ønsker å se på. Valget av disse indikatorene er resultat av et arbeid som ble gjort i forbindelse med en prosjektstatusvurdering gjennomført høsten 2003.

Resultatindikatorer:

- Antall arbeidsplasser
Skiller mellom antall arbeidsplasser som er et resultat av nyetableringer og de som opprettholdes og skapes i eksisterende virksomhet.
- Robust næringsstruktur
Antall nyetablerte bedrifter i kommunen.
- Samhandling
Antall prosjekter som involverer samarbeid mellom offentlig og privat sektor, mellom ulike offentlige institusjoner og mellom private aktører.
- Kompetanse
Deltakelse i ulike kompetansehevede tiltak.

Innovasjon Norge har en egen manual for det de kaller ”Programstatusvurdering”. I denne vurderingen inngår seks *prosessindikatorer* (etablering, profil, organisering, portefølje, oppfølging, læring og erfaring, planer for videreføring) og seks *effektindikatorer* (kompetanse, samhandling mellom sentrale aktører, demografisk utvikling, arbeidsplasser, robust næringsstruktur og programmets måloppnåelse). Hver av disse tolv hovedindikatorer skal gis en verdi fra 1 (dårligst) til 5 (best). Det er utarbeidet ett skjema for hver hovedindikator hvor det er flere faktorer som skal vurderes i henhold til karakterskalaen 1-5. Karakterskalaen er individuelt beskrevet for den enkelte faktor. (Kilde: Innovasjon Norge: Programstatusvurdering)

Under ”Robust næringsstruktur” har Innovasjon Norge følgende kommentar: ”*Denne hovedindikatoren er sentral i omstillingssammenheng. Det er viktig at programmet har en bevisst holdning og kunnskap om hva som ligger begrepet og hva de kan gjøre for å få til en mer robust næringsstruktur relatert til eget område. Målene her er ikke relatert bare til bedrifter som har fått støtte, men til lokalt næringsliv generelt.*”

Innovasjon Norge har satt opp sju faktorer som skal vurderes under hovedindikatoren ”Robust næringsstruktur”:

- Det skjer flere nyetableringer/knoppskytinger enn tidligere. Dette dokumenteres gjennom Brønnøysundregisteret.
- Flere lokale bedrifter har driftsoverskudd, iht. Brønnøysundregisteret.
- En større andel lokale bedrifter får en omsetningsøkning høyere enn konsumprisindeksen iht. Brønnøysundregisteret.
- Det er klart større utviklingsaktivitet hos bedriftene i området. Dette måles gjennom andel tilsagn fra det ordinære virkemiddelapparatet.
- Bedrifter som deltar i omstillingsprogrammet har dokumentert bedre lønnsomhet – rapport til omstillingsprogrammet (basert på egne regnskap)
- Bedrifter som deltar i omstillingsprogrammet har utviklet nye produkter/tjenester.
- Andel konkurser/oppbud er klart mindre enn antall nyetableringer.

Vi skal også se på indikatorer eller nøkkeltall som kan si noe om to av de andre effektindikatorer. Innovasjon Norge har satt opp, *demografisk utvikling* og *arbeidsplasser*. Analyse av demografisk utvikling baseres på tall fra SSB. Arbeidsplassanalysen baseres dels på tall fra SSB, dels på oppfølging

og kartlegging som de ansvarlige for Omstillingsprogrammet selv gjør. Bare den delen av analysen som baseres på SSB-tall inngår i dette notatet.

Indikatorene skal ta utgangspunkt i lett tilgjengelige data som oppdateres jevnlig. Det betyr at en i stor grad må basere seg på data fra SSB. Det vil i hovedsak være data som publiseres på kommunenivå, for eksempel i SSBs statistikkbank. I tillegg har vi benyttet innkjøpte data fra Proff Forvalt. Dette er bearbejdet data på bedriftsnivå fra Brønnøysundregistrene.

I notatet presenteres tabeller som dels består av noen nøkkeltall, eller kanskje indikatorer, og dels består av større tallsett som kan gi grunnlag for å studere og analysere utviklingen i Åmot i større detalj. De tallene vi presenterer er i hovedsak fra omstillingsperioden, men noen går noe lengre tilbake. Det er ikke gjort forsøk på å framskrive eller prognostisere forventet utvikling i Åmot. Folketall og sysselsetting er de sentrale variable i analysen. Vi er opptatt av næringsstruktur, men også her bruker vi sysselsetting som måleenhet. Vi tar også fram noen tall for omsetning og lønnsomhet i bedriftene i Åmot. Fra tabellene har vi trukket ut et lite antall indikatorer. Tabellene gir mer opplysninger om utviklingen i Åmot, enn det indikatorene alene kan gi.

2.3 Sysselsettings- og befolkningsutviklingen

Sysselsettings- og befolkningsutviklingen blir ofte brukt som indikatorer på regional utvikling. Befolkningsutviklingen er høyst relevant siden Åmot, som alle kommuner, har målsettinger knyttet til befolkningsutviklingen i kommunen. Bosetting og befolkningsutvikling er avhengig av det finnes arbeidsplasser og inntektsmuligheter. Dette kan dels være arbeidsplasser i bosteds-kommunen, men det kan også være arbeidsplasser i nabokommuner. Med akseptabel reiseavstand til arbeidsplasser i nabokommunene kan folketallet i en kommune vokse eller stabiliseres, selv om antall arbeidsplasser går ned. I dette notatet er vi spesielt opptatt av hvordan antall arbeidsplasser i Åmot har utviklet seg. I SSBs statistikker kommer slike tall fram som ”sysselsatte etter arbeidssted”. Men vi vil også se på utviklingen i det SSB kaller ”sysselsatte etter bosted”, dvs. antall sysselsatte som bor i Åmot, uavhengig av hvor de har sin arbeidsplass.

Sysselsatte etter arbeidssted egner seg for å belyse næringsstruktur og næringsutvikling på kommunalt og regionalt nivå fordi:

- Sysselsettingsutviklingen har en egenverdi som indikator. Kommunene har målsettinger knyttet til arbeidsplassutvikling, og i de fleste kommuner er arbeidsplasser fortsatt avgjørende for bosetting.
- Grei indikator på verdiskaping og næringsutvikling på kommunalt og regionalt nivå. Selv om ulike næringer har ulik arbeidskraftsintensitet, og selv om denne ofte endres over tid, kan bruk av denne indikatoren forsvares med at det er klare koblinger mellom struktur og utvikling i bruttoprodukt (verdiskapingen) og i sysselsetting. Om lag 2/3 av bruttoproduktet innenfor fastlandsnæringene fordeles da også til lønnskostnader. Det kan hevdes at på regionalt nivå er sysselsettingsanalyser vel så relevante som verdiskapingsanalyser siden sysselsettingen og lønningene ofte er ”mer lokale” enn andre verdiskapingskomponenter som kapitalutgifter og -avkastning.
- God statistikkilde med relativt rask produksjon, finnes for lengre tidsperioder og finnes på kommunenivå og næringsfordelt og er sammenlignbar mellom kommuner og over tid.

2.4 Næringsstruktur og næringsutvikling

I alle næringer finnes det bedrifter med vekst og god lønnsomhet, og det finnes bedrifter som sliter. Likevel er næringsstrukturen viktig. Samler vi bedrifter i ”næringer” eller bransjer, ser vi at noen næringer har langsiktig vekst, mens andre er i langsiktig tilbakegang. Dette innebærer videre at regioner og kommuner med stor andel av sitt næringsliv i vekstbransjer ofte kommer bedre ut samlet sett enn regioner med stor andel av sitt næringsliv i tilbakegangsbransjer. I hvert fall er regioner med en stor del av næringslivet i tilbakegangsnæringer, og som dermed har en strukturulempe, avhengig av å kapre markedsandeler fra andre regioner innen de enkelte næringer for å oppnå samme utvikling totalt sett.

Bruttoprodukt eller bearbeidingsverdi det vanligste målet på verdiskaping, og det kan også være et godt mål på næringsutvikling. Når vi likevel bruker sysselsatte etter arbeidsstedskommune for å beskrive næringsstruktur og – utvikling, har det to årsaker:

- Det finnes ikke er tilgjengelig sammenlignbare verdiskapingstall på kommunenivå.
- Sysselsetting kan være vel så relevant i analyser på kommunalt og regionalt nivå, fordi den oftest er mer lokal enn andre verdiskapingskomponenter.

Næringsstrukturen er illustrert ved sysselsettingsandeler i 4. kvartal 2005. Næringsutviklingen har vi analysert ved å se på endringer i sysselsettingen fra 2000 til 2005.

Befolkningsutvikling og sysselsettingsutvikling er viktige indikatorer på hvordan det har gått i en kommune eller en region, dvs. de er en form for resultatindikatorer. Når situasjonen i Åmot skal studeres bør en ha noe å sammenlikne med. Dels sammenlikner vi situasjonen i Åmot i 2006 (2005) med tidligere år, dvs. vi bruker tidsserier eller vi ser på to tidspunkt. Dels sammenlikner vi Åmot med andre kommuner, med Hedmark fylke og med landet som helhet.

2.5 Robust næringsstruktur.

Et hovedtema i dette notatet, og utgangspunkt for valg indikatorer er ”*robust næringsstruktur*”. Det er gjort mange forsøk på å finne fram til gode indikatorer for ”robuste *regioner*”. I disse indikatorene inngår mange kategorier/variable som ikke kan sies å ha med *næringsstrukturen* å gjøre, men som er av stor betydning for verdiskaping og næringsutvikling (kompetanse, tilgjengelighet, med mer). Strengt tolket har næringsstruktur å gjøre med hvordan næringslivet, dvs. de markedsbaserte virksomhetene i kommunen eller regionen er strukturert. Strukturert kan tolkes som:

- antall foretak og bedrifter
- foretakenes størrelse, målt i omsetning, verdiskaping (bruttoprodukt eller bearbeidingsverdi) eller sysselsetting
- foretakenes fordeling på næringer/bransjer. Her kan en se på antall foretak, omsetningstall, verdiskapingstall eller sysselsettingstall.
- Eierskap kan også være et tema her. Er det selvstendige foretak med lokale eiere, er det selvstendige foretak med eksterne eiere, eller er det rene ”filialer” av store foretak med

eksterne hovedkontor og eksterne eiere? Slike filialer kan være enheter for produksjon, montasje, distribusjon, med mer.

Ofte er en også opptatt av å hvordan næringsstrukturen endrer seg over tid, og hvordan næringsstrukturen i en kommune eller region er sammenliknet med næringsstrukturen i andre kommuner/regioner.

Hovedutfordringen i slike analyser er tilgangen på data. I Norge er det gjennom SSBs statistikkbank bra tilgang på kommunevise sysselsettingstall. Tall for omsetning og verdiskaping på kommunenivå er det vanskelig å få tak i. Data om eierskap er også vanskelig tilgjengelig.

Når det kommer til spørsmålet om *robust* næringsstruktur, blir utfordringene større. Det er ikke gitt hvilken næringsstruktur som er mest robust. Det er noe uklart hva som skal legges i begrepet robust næringsstruktur, og hva det er som kjennetegner en robust næringsstruktur. Noen momenter som ofte blir trukket fram i drøftinger av robust næringsstruktur:

- Bedrifter og sysselsetting fordelt på et bredt spekter av næringer er mer robust, enn om storparten av bedrifter og sysselsetting er samlet i en eller noen få næringer.
- Mange små bedrifter er mer robust enn noen få store.
- Stor andel av bedriftene og sysselsettingen i næringer som er sterkt konkurranseutsatt er mindre robust enn stort innslag av næringer med svakere konkurranseeksponering.
- Vekst bli ofte trukket inn. Det er mer robust med stort innslag av vekstnæringer, enn stort innslag av næringer i tilbakegang.
- Det er mer robust med god lønnsomhet og soliditet (høy egenkapitalandel), enn det motsatte.

Hvert av disse punktene kan gjøres til gjenstand for utførlige drøftinger. Her skal vi gjøre det kort. De to første punktene er de minst problematiske. Særlig sårbare er kommuner preget av en kombinasjon av få store bedrifter innen samme bransje. I verste fall kan det være en stor bedrift som dominerer hele næringslivet på et sted, dvs. ensidige industristeder som vi fortsatt har mange av i Norge. Mange av disse store bedriftene har i tillegg eksterne eiere, og de leverer produkter i et sterkt konkurranseutsatt marked. Blir slike store bedrifter nedlagt, rammes også underleverandørene sterkt, og forsterker stedets sårbarhet. I tillegg til sårbarheten i markedet, er mange av disse bedriftene svært følsomme overfor myndighetsbestemte rammebetingelser. Eksempelvis er en svært stor andel av de bedriftene som dominerer ensidige industristeder avhengig av energipriser som er langt lavere enn markedsprisene.

Veksten er ofte større i konkurranseutsatte næringer enn i skjermede. De skjermede næringene er avhengig av et nasjonalt marked, og kan ikke vokse raskere enn den etterspørselsveksten som skapes i Norge. Utover dette kan en lokal bedrift selvfølgelig vokse ved å kapre markedsandeler i Norge. Bedrifter som konkurrerer globalt har langt større vekstmuligheter, men også langt flere konkurrenter. Stort innslag av bedrifter i vekstnæringer som konkurrerer globalt kan gi vekst i kommune, men også gjør kommunen sårbar.

Hvilken målestokk som brukes for ”vekst” vil kunne være avgjørende for resultatene, særlig hvis en kommune har mye industri. Lønnsomhet i vareproduserende næringer vil i stor grad avhenge av evnen til å erstatte arbeidskraft med kapital, dvs. med maskiner. Vekst i omsetning og lønnsomhet vil derfor

ofte komme som et resultat av nedbemanning. Lokalt og regionalt vil likevel sysselsettingen være den viktigste indikator på verdiskaping. Dette fordi storparten av de ansatte bor i kommunen, eller i en av nabokommune, og lønnsdelen av verdiskapingen blir værende lokalt.

Om lag 2/3 av verdiskapingen (bruttoproduktet) innenfor fastlandsnæringene går til å dekke lønnskostnader. De andre verdiskapingskomponentene, som kapitalutgifter og -avkastning, går ofte ut av kommunen.

Stort innslag av bedrifter med god lønnsomhet og høy soliditet vurderes oftest som positivt. På den annen side vil nyetablerte bedrifter ofte være preget av det motsatte. Dvs. en kommune med stort innslag av nyetablerte foretak kan vanskelig skåre høyt på lønnsomhet og soliditet.

I de siste årene er det i mange fylker gjort analyser og presentert indikatorer basert på data om enkeltforetak. Dette er data om omsetning, lønnsomhet, soliditet, etc., som i all hovedsak er hentet fra Brønnøysundregistrene. Svakheten, eller mangelen på robusthet, ved disse indikatorene kommer fram når en ser på resultatene over noen år, og når en ser disse indikatorene i lys av langsiktige mål som vekst i sysselsetting og folketall. Resultatene for en kommune, eller en region, svinger sterkt fra år til år. Når kommunene blir rangert, er det derfor avgjørende hvilket år en ser på. Ofte ser en at kommuner og regioner som ett eller noen få år skårer høyt på slike indekser likevel er preget av langsiktig tilbakegang i sysselsetting og folketall. Også i de årene kommunen skårer høyt på "bedriftsindikatorer" kan det være nedgang i sysselsettingen. Vi mener derfor at hovedvekten bør legges på andre typer av indikatorer. Robusthet bør måles med robuste indikatorer.

3 Sammenliknbare kommuner

For å finne kommuner å sammenlikne Åmot med, har tatt utgangspunkt i følgende vurderinger og kriterier:

- Vi velger innlandskommuner i Sør-Norge med om lag samme folketall og samme sentralitet som Åmot.
- Vi ser på TØIs Distriktsindeks (Johansen m.fl., 2006).
Transportøkonomisk institutt (TØI) har på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet utarbeidet en *distriktsindeks* som er en vektet sum av en rekke indikatorer hvor hver og en er tenkt å skulle representere en side av distriktsproblemene og ulike regioners ”distriktpolitiske behov”. Indikatorene faller i fire grupper;
 - Geografiindikatorer (avstand til Oslo, sentralitet/NIBR 11 og befolkningstetthet)
 - Befolkningsindikatorer (andel innbyggere 67 år og over, andel kvinner 20-39 år og befolkningsvekst siste 10 år)
 - Levekårsindikator (gjennomsnittlig inntekt per innbygger over 17 år)
 - Arbeidsmarkedsindikatorer (sysselsettingsvekst 1999-2004 og andel sysselsatte 20-64 år)

Distriktsindeksen er beregnet for hver enkelt kommune i landet.

- Vi bruker SSBs ”*Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser 2003*” (Langørgen, m.fl. 2006) for å finne kommuner som er i omlag samme økonomiske situasjon som Åmot. Kommunene er her gruppert langs tre ulike dimensjoner:
 1. Folkemengde, hvor det skilles mellom små, mellomstore og store kommuner. Små kommuner har færre enn 5000 innbyggere, mellomstore har fra 5000 til 19999 innbyggere, mens store kommuner har 20000 eller flere innbyggere.
 2. Bundne kostnader per innbygger, som er et mål på kommunenes kostnader for å innfri minstestandarder og lovpålagte oppgaver, og disse kostnadene varierer med demografiske, sosiale og geografiske forhold. For bundne kostnader per innbygger er det brukt kvartilgrenser for å foreta en gruppering av kommunene. Kommuner med lave bundne kostnader omfatter de 25 % laveste kommunene rangert etter bundne kostnader per innbygger. Kommuner med høye bundne kostnader omfatter de 25 % høyeste kommunene rangert etter bundne kostnader per innbygger. De øvrige 50 % av kommunene har middels bundne kostnader.

3. Frie disponible inntekter per innbygger, som er et mål på hvor mye inntekter kommunene har til disposisjon etter at de bundne kostnadene er dekket, og gir en antydning av kommunenes økonomiske handlefrihet. Også for frie disponible inntekter per innbygger har SSB valgt å bruke kvartilgrenser for å foreta en gruppering av kommunene. Kommuner med lave frie disponible inntekter omfatter de 25 % laveste kommunene rangert etter frie disponible inntekter per innbygger. Kommuner med høye frie disponible inntekter omfatter de 25 % høyeste kommunene rangert etter frie disponible inntekter per innbygger. De øvrige 50 % av kommunene har middels frie disponible inntekter

Klassifiseringen er foretatt på grunnlag av data for 2003.

- Vi velger noen omstillingskommuner
- Vi tar med noen av Åmots nabokommuner, uavhengig av de omtalte kriteriene.

Vi kommer da ut med følgende liste av kommuner:

Tabell 3.1 Sammenliknbare kommuner.

Kommune- nummer	Kommune	Gruppering etter folke­mengde og økonomiske rammebetingelser				TØIs Distrikts- indeks**	Omstill- ings- kommune
		Folketal 31.12.06	Kom- gruppe *	Indeks for bundne kostnader	Indeks for korriger­te inntekter		
0426	Våler	3877	4b	0,92	0,94	30,2	X
0427	Elverum	19260	6a	0,85	0,83	67,1	
0428	Trysil	6782	7b	1,00	0,86	33,8	
0429	Åmot	4284	4c	0,92	1,06	46,3	X
0430	Stor-Elvdal	2705	4b	1,06	1,00	16,1	
0432	Rendalen	2055	5c	1,14	1,13	16,8	
0520	Ringebu	4557	4b	0,92	0,92	41,3	
0617	Gol	4435	4b	0,96	0,98	55,1	
0619	Ål	4642	4b	0,93	0,98	45,3	X
0620	Hol	4475	4c	0,91	1,35	44,6	
0631	Flesberg	2523	4b	1,01	0,86	46,3	
0937	Evje og Hornes	3.300	4b	0,96	0,91	52,3	X

*Kommunegrupper i SSBs ”Gruppering av kommuner etter folke­mengde og økonomiske rammebetingelser 2003”.²

** Lav verdi på Distriktsindeksen er uttrykk for stort ”distriktpolitisk behov”.

De tre Buskerudkommunene Ål, Hol og Flesberg har en verdi på Distriktsindeksen på samme nivå som Åmot. Gol og Ringebu har om lag samme folketall som Åmot, og ligger heller ikke langt unna på Distriktsindeksen. Våler, Ål og Evje og Hornes er omstillingskommuner. De øvrige kommunene i

² Gruppe 4b er små kommuner med middels bundne kostnader og middels frie disponible inntekter.

Gruppe 4c er små kommuner med middels bundne kostnader og høye frie disponible inntekter.

Gruppe 5c er små kommuner med høye bundne kostnader og høye frie disponible inntekter.

Gruppe 6a er mellomstore kommuner med lave bundne kostnader og lave frie disponible inntekter.

Gruppe 7b er mellomstore kommuner med middels bundne kostnader og middels frie disponible inntekter.

tabellen er nabokommuner til Åmot. Med unntak av Elverum, Trysil og Rendalen er alle kommunene i gruppe 4, *små kommuner med middels bundne kostnader*, i SSBs gruppering av kommuner.

4 Befolkningsutvikling.

Endring i folketall er den enkleste og den vanligste indikator for å måle utviklingen i en kommune. Alle kommuner ønsker vekst i folketallet, eller i det minste å opprettholde folketallet. Utviklingen i folketallet i en kommune avhenger av to faktorer:

- Naturlig tilvekst (antall fødte – antall døde)
- Netto innflytting

Den naturlige tilveksten vil avhenge av aldersstrukturen, og av antall barn hver enkelt kvinne føder.

Vi ser først på endringer i folketallet fra 2000 til 2006.

Tabell 4.1 Folketall 31.12.2006, folketall 2006 i forhold til 2000, endringskomponenter. Kilde:SSB.

	Folketall 2006	2006 i % av 2000	Fødsels- Overskudd 2000-2006	Netto- Innflytting 2000-2006	Endring i folketall 2000-2006
0426 Våler	3877	96.2	-157	-16	-173
0427 Elverum	19260	105.4	114	937	1051
0428 Trysil	6782	96.5	-261	-24	-285
0429 Åmot	4284	97.3	-82	-2	-84
0430 Stor-Elvdal	2705	92.0	-144	-91	-235
0432 Rendalen	2055	89.7	-169	-42	-211
0520 Ringeby	4557	96.2	-158	-45	-203
0617 Gol	4435	100.9	47	2	49
0619 Ål	4642	97.5	-58	-87	-145
0620 Hol	4475	95.9	-11	-170	-181
0631 Flesberg	2523	99.5	22	-20	2
0937 Evje og Hornnes	3315	98.4	-12	-40	-52
04 Hedmark	188692	100.4	-2690	3386	696
Hele landet	4681134	103.9	87084	91669	178753

Tabellen viser endringer fra 31.12.2000 til 31.12.2006. Over halvparten befolkningsveksten i Norge skyldes innvandring, men det er også et fødselsoverskudd på vel 87.000. Også veksten i Hedmark skyldes netto innflytting. Fylket samlet hadde et fødselsunderskudd på 2.690 personer i årene 2000-2006.

Folketallet er redusert i de fleste kommuner vi ser på. Storparten av nedgangen i Åmot skyldes fødselsunderskuddet. Sett i forhold til mange av nabokommunene er fødselsunderskuddet i Åmot likevel lavt. Elverum har hatt stor vekst i folketallet, og dette skyldes i all hovedsak høy netto innflytting. Mange av kommunene har både fødselsunderskudd og netto utflytting. Det gjelder Våler,

Trysil, Stor-Elvdal, Rendalen, Ringebu, Ål og Hol. Disse kommunene har en nedgang i folketallet på 145 - 285 personer i perioden. I forhold til mange av de kommuner vi sammenlikner med, kommer Åmot relativt godt ut. Åmot har nesten flyttebalanse i disse årene, dvs. like mange har flyttet ut som inn. En kunne kanskje forventet en netto innflytting. Nedlegging av Rena Kartong kunne forventes å gi netto utflytting, men mange av de som mistet jobben der var trolig godt etablert i Åmot og valgte å bli boende. Etablering av Rena leir burde bidratt til netto innflytting, men dette ser ikke ut til å ha slått til. Dette kan dels ha sammenheng med at mange av de ansatte i Rena Leir velger å bosette seg i nabokommunen Elverum. Dels kan forklaringen være at mange av de ansatte ser på Rena Leir som et midlertidig arbeidssted og at familien ikke følger med til Åmot. Den ansatte blir da heller ikke registrert som flyttet til Åmot. Vi kommer tilbake sysselsetting og flytting knyttet til Rena Leir.

Befolkningens aldersfordeling.

Tabell 4.2 *Befolkningens aldersfordeling 2006. Åmot, Hedmark, Norge. Kilde:SSB.*

	2006					
	Menn			Kvinner		
	Åmot	Hedmark	Norge	Åmot	Hedmark	Norge
0 - 5 år	7.4	6.5	7.7	6.7	6.1	7.3
6 - 15 år	12.4	13.3	13.9	10.5	12.2	13.0
16 - 19 år	3.9	5.1	5.2	3.8	4.7	4.9
20 - 39 år	26.2	24.1	27.6	24.4	22.6	26.5
40 - 66 år	34.5	36.8	34.6	32.9	35.8	33.2
67 år +	15.6	14.1	10.9	21.7	18.6	15.2
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Med tanke på naturlig tilvekst (antall fødte – antall døde) de kommende årene er forholdet mellom personer i alderen 20-39 og personer i alderen over 67 avgjørende. Åmot har større del av befolkningen i aldersgruppen 20-39 år enn Hedmark samlet, men ligger litt lavere enn Norge samlet. I gruppen over 67 år ligger Åmot med høyere andel enn Hedmark, som igjen ligger langt over Norge samlet. Hele 21.7 prosent av kvinnene i Åmot er over 67 år, mot 15.2 prosent på landsbasis.

Tallene tyder på at det er høy alder og stort antall døde som er hovedforklaringen på at den naturlige tilveksten (fødte – døde) er negativ i Åmot. Det er særlig det store innslaget av eldre som skiller befolkningen i Åmot fra landsgjennomsnittet.

Naturlig vekstkraft og forsørgerbyrde

Befolkningens alderssammensetning er viktig for framtidig utvikling. Hvor mange småbarnsforeldre vil kommunen ha om 20 år? En ung befolkning har større vekstkraft enn en gammel befolkning. Vi ser her på en enkel indikator som gir uttrykk for det vi kan kalle den naturlige vekstkraft hos befolkningen. Den naturlige vekstkraften er beregnet med utgangspunkt i den befolkning kommunen har i dag, og det tas ikke hensyn til framtidig innflytting til og utflytting fra kommunen. Indikatoren *naturlig vekstkraft* sier noe om hvor mange personer kommunen vil ha i aldersgruppen 20-39 år, når vi ser 20 år framover i tid, sammenliknet med samme aldersgruppe i dag, når vi ser bort fra alle inn- og utflyttinger i de kommende 20 år.

Forsørgerbyrde definerer vi som antall personer 67 og eldre i prosent av antall personer i yrkesaktiv alder, dvs. aldersgruppen 20-66 år.

Tabell 4.3 Forsørgerbyrde og naturlig vekstkraft 2006. Kilde:SSB.

	Forsørgerbyrde	Naturlig vekstkraft	
		Kvinner	Menn
Åmot	31.5	86.1	90.3
Hedmark	27.5	101.8	103.7
Norge	21.4	94.8	97.3

Forsørgerbyrden illustrerer klart den spesielle aldersstrukturen i Hedmark, og i enda sterkere grad i Åmot, i forhold til aldersstrukturen i landet sett under ett.

Den naturlige vekstkraften i Åmot ligger svært lavt i forhold til landsgjennomsnittet, mens Hedmark ligger litt over landsgjennomsnittet.

Med den aldersstruktur befolkningen i Hedmark har, vil bare de kommuner som har netto innflytting kunne regne med vekst i folketallet. På kort sikt vil derfor flyttingene være avgjørende for folketallsutviklingen i Åmot, som i andre deler av Hedmark.

Innenfor den tidshorisont vi ser på kan folketallet i Åmot bare opprettholdes gjennom netto innflytting. Alternativt kan en tenke seg at folketallet opprettholdes ved at fruktbarheten, regnet som antall fødte barn per kvinne, blir langt høyere enn i dag,

Flytting

Tabell 4.4 Innenlandsk flytting til og fra Åmot 1999 – 2006. Kilde:SSB.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Innenlands utflytting	288	234	274	243	292	282	295	294
Innenlands innflytting	236	237	274	220	303	264	245	238
Netto innenlands innflytting	-52	3	0	-23	11	-18	-50	-56
Netto innvandring	1	25	11	32	24	4	18	13
Sum netto innflytting	-51	28	11	9	35	-14	-32	-43

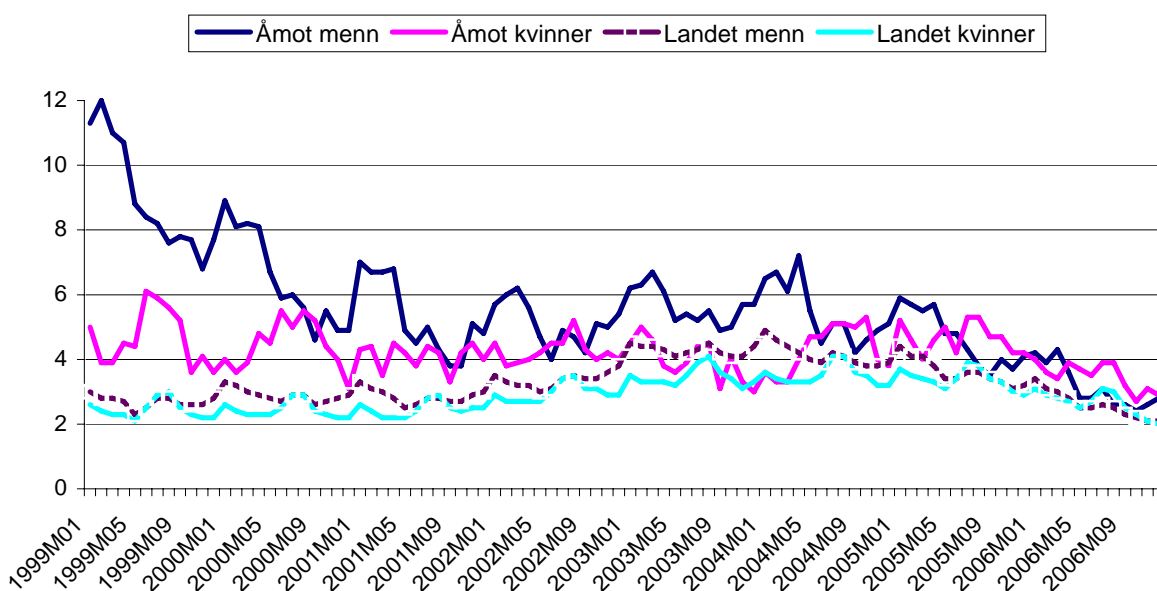
På kommunenivå vil flyttestrømmene variere mye fra år til år. Åmot hadde høy netto utflytting i 1999, det året Rena Kartong ble nedlagt, for så å være nær innenlands flyttebalanse i årene 2000-2004. I årene 2005 og 2006 hadde Åmot relativt stor innenlandsk netto utflytting. I løpet av årene 1999-2006 har netto innvandring bidratt med en vekst i folketallet i Åmot på 128 personer.

Oppsummert for hele perioden: Netto innenlands utflytting. Netto innvandring.

5 Arbeidsledighet og yrkesdeltaking

I dette kapitlet ser vi på arbeidsledighet og yrkesdeltaking, som begge kan være uttrykk eller indikatorer for stramheten i arbeidsmarkedet. Høy ledighet og/eller lav yrkesdeltaking kan tyde på lav etterspørsel etter arbeidskraft. Særlig interessant er det å se på hvordan de yngste og eldste får innpass i arbeidsmarkedet.

Arbeidsledighet.

Figur 5.1 Arbeidsledighet 1999-2006. Åmot kommune. Registrert helt ledige i prosent av arbeidsstyrken. Kvinner og menn. Kilde:SSB.

Etter Konkursen ved Rena Kartong i 1999 var den registrerte ledigheten blant menn i Åmot på 11.3 prosent, mens den for kvinner lå på 5.0 prosent. Etter knappe to år var ledigheten nede på 4-7 prosent og så blant menn. I dette området holdt den seg til årsskiftet 2005/2006, da den sank ytterligere til under 2.5 prosent. Ledigheten blant menn i Åmot er nå nesten nede på landsgjennomsnittet.

Også ledigheten blant kvinner i Åmot var noe høyere i årene 1999 – 2000, enn den har vært senere. Fra begynnelsen av 2001 fram til i dag har ledigheten blant kvinnene svingt rundt fire prosent, og har i de fleste registreringsperioder vært noe høyere enn landsgjennomsnittet.

Oppsummert kan en si at den registrerte ledigheten i Åmot har ligget noe over landsgjennomsnittet, men at den de siste årene ha nærmet seg gjennomsnittet for landet sett under ett. Ved utgangen av

2006 var ledigheten i Åmot nede på 2,8 prosent for menn (Norge 2.1) og 2.9 prosent for kvinner (Norge 2.0).

Yrkesdeltakelse

Yrkesdeltakelsen sier noe om hvor lett det er å få seg arbeid i en kommune, eller i en arbeidsmarkedsregion. Er mulighetene for arbeid små, er det mange, særlig yngre og eldre, som blir stående utenfor arbeidslivet. Mange av disse blir ikke registrert som ledige.

Vi ser først på yrkesdeltakelsen i Åmot i forhold til sammenlikningskommunene, deretter går vi nærmere inn på situasjonen i Åmot. Vi skiller mellom kvinner og menn.

Tabell 5.1 *Sysselsatte kvinner 16-74 år i prosent av befolkning i aldersgruppen 16-74 år. 4. kvartal. Kilde:SSB.*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
0426 Våler	60.5	61.6	61.3	62.0	62.9	59.9
0427 Elverum	63.2	64.2	64.5	62.2	63.9	64.0
0428 Trysil	61.9	62.5	61.5	63.5	61.9	61.1
0429 Åmot	58.6	58.6	59.9	62.9	64.7	63.5
0430 Stor-Elvdal	62.5	62.4	62.7	58.0	59.5	59.8
0432 Rendalen	59.4	60.7	63.3	64.6	65.7	62.0
0520 Ringeby	64.6	62.2	64.8	66.8	66.0	65.8
0617 Gol	75.1	75.6	75.8	74.8	75.2	74.9
0619 Ål	70.4	72.3	72.6	72.2	71.3	71.0
0620 Hol	74.6	76.2	74.4	73.1	71.2	74.0
0631 Flesberg	68.5	67.1	69.3	67.3	68.7	66.7
0937 Evje og Hornes	64.8	65.0	62.7	64.1	63.7	63.9
Hedmark	63.0	64.1	64.0	63.2	64.0	63.2
Landet	66.5	67.0	66.5	66.1	66.0	66.1

Yrkesdeltakelsen blant kvinner i Åmot økte fra 58.6 prosent til 64.7 prosent i perioden 2000 til 2004. Fra 2004 til 2005 var det en liten nedgang i yrkesdeltakelsen. Yrkesdeltakelsen blant kvinner i Åmot, og i de andre Hedmarkskommunene vi ser på, er lav i forhold til yrkesdeltakelsen i Buskerudkommunene Gol, Ål, og Hol. Kvinnene i Åmot har nå en yrkesdeltakelse som gjennomsnittet i Hedmark, men godt under landsgjennomsnittet.

Tabell 5.2 Sysselsatte menn 16-74 år i prosent av befolkning i aldersgruppen 16-74 år. 4. kvartal.

Kilde:SSB.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
0426 Våler	69.8	69.3	65.6	66.0	66.5	65.3
0427 Elverum	71.6	71.0	70.6	70.3	70.2	69.8
0428 Trysil	69.5	68.8	65.9	65.7	66.7	65.9
0429 Åmot	67.8	68.3	68.5	69.0	71.0	68.8
0430 Stor-Elvdal	69.3	69.0	68.2	63.4	65.7	64.9
0432 Rendalen	68.0	68.2	67.1	68.0	68.3	70.2
0520 Ringebu	73.3	74.4	73.4	73.0	72.9	73.9
0617 Gol	79.4	79.4	77.4	79.3	78.8	77.5
0619 Ål	77.8	79.2	78.8	78.3	79.0	79.1
0620 Hol	80.3	81.6	78.8	77.9	77.9	77.5
0631 Flesberg	79.5	79.3	76.6	77.2	76.3	77.8
0937 Evje og Hornnes	72.4	73.2	68.5	70.1	70.1	71.5
Hedmark	71.8	71.7	70.8	70.3	70.4	69.9
Landet	74.8	74.7	73.6	72.6	72.5	72.6

Yrkesdeltakelsen blant menn i Åmot økte svakt fra 2000 til 2004, for så å gå ned med 2.2 prosentpoeng fra 2004 til 2005. I kommunene Våler, Trysil og Stor-Elvdal har det vært en relativt sterk reduksjon i yrkesdeltakingen fra 2000 til 2005.

Også for menn ligger yrkesdeltakelsen markert høyere i Buskerudkommunene enn i Hedmarkskommunene. Yrkesdeltakelsen blant menn i Åmot har, med unntak av året 2004, ligget under gjennomsnittet for Hedmark, og noe under landsgjennomsnittet i hele perioden.

Selv om arbeidsledigheten i Åmot ligger nesten nede på landsgjennomsnittet, kan den lave yrkesdeltakelsen tyde på en viss undersyssetting.

Tabellene nedenfor viser yrkesdeltakelsen i Åmot, fordelt på kjønns- og aldersgrupper i årene 2000-2005.

Tabell 5.3 Sysselsatte kvinner i prosent av total befolkning i de ulike aldersgrupper. Åmot kommune. 4. kvartal. Kilde:SSB.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Landet 2005
16-74 år	58.6	58.6	59.9	62.9	64.7	63.5	66.1
16-19 år	24.2	34.0	36.9	40.6	51.9	45.8	40.0
20-24 år	65.8	66.1	72.6	74.5	70.7	70.0	69.6
25-39 år	75.1	74.1	75.3	77.9	81.7	80.5	77.3
40-54 år	78.1	78.6	78.4	80.1	80.4	77.6	80.3
55-66 år	51.8	46.1	48.4	51.9	51.0	52.5	59.0
67-74 år	6.5	5.3	7.3	11.1	11.6	12.3	10.4

Fra 2000-2005 økte yrkesdeltakelsen blant de yngste kvinnene sterkt, fra vel 24 prosent til nesten 46 prosent. Yrkesdeltakelsen er høy i alle aldersgrupper fra 20-54 år. I gruppen over 55 år er bare 52.5 prosent av kvinnene yrkesaktive, og det var ingen særlig økning i løpet av perioden 2000 til 2005. Blant de eldste derimot, har yrkesdeltakelsen økt.

Yrkesdeltakelsen blant de yngste kvinnene i Åmot lå i 2004 og 2005 godt over landsgjennomsnittet, mens kvinner i aldersgruppen 55-66 år har lavere yrkesaktivitet enn landsgjennomsnittet.

Tabell 5.4 Sysselsatte menn i prosent av total befolkning i de ulike aldersgrupper.

Åmot kommune. 4. kvartal. Kilde:SSB.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Landet 2005
16-74 år	67.8	68.3	68.5	69.0	71.0	68.8	72.6
16-19 år	23.7	31.7	30.6	25.3	41.1	36.1	38.7
20-24 år	81.2	72.5	68.8	74.1	77.1	67.2	70.1
25-39 år	85.1	87.0	85.0	86.1	88.4	86.2	84.1
40-54 år	82.2	81.5	81.1	78.9	80.9	81.8	85.0
55-66 år	57.2	59.4	61.0	61.5	60.1	60.7	69.1
67-74 år	11.6	12.0	15.8	18.5	17.1	12.1	20.4

Også blant de yngste mennene har yrkesdeltakelsen økt i perioden, mens den er sterkt redusert i aldersgruppen 20-24. Som blant kvinnene, er det mange i aldersgruppen over 55 år som ikke er i arbeid. I alle aldersgruppene, med unntak av 25-39 år, ligger yrkesdeltakelsen blant menn i Åmot under landsgjennomsnittet. Særlig markert er dette i gruppen over 55 år.

Oppsummert: Yrkesdeltakelsen blant kvinner i Åmot har økt mye fra 2000 til 2005. Både for kvinner og menn ligger nå yrkesdeltakelsen i Åmot 3 - 4 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Unntaket er aldersgruppen 55-66 år, der yrkesdeltakelsen i Åmot ligger betydelig under gjennomsnittet i landet. (7 – 9 prosentpoeng). Dette kan tyde på at etterspørselen etter arbeidskraft er såpass lav at en stor del av de eldste i yrkesaktiv alder blir stående utenfor arbeidslivet.

6 Sysselsetting

I dette kapitlet skal vi se på sysselsettingen i Åmot. Ved siden av folketall er sysselsetting den mest brukte indikator for utviklingen i en kommune eller en region.

Tabell 6.1 Sysselsetting etter arbeidssted 2000 og 2005. Sysselsetting 2005 i prosent av sysselsetting 2000. Kilde:SSB.

	Sysselsetting etter arbeidssted		
	2000	2005	2005 i % av 2000
0426 Våler	1 672	1 488	89.0
0427 Elverum	8 661	9 060	104.6
0428 Trysil	2 846	2 742	96.3
0429 Åmot	1 700	1 761	103.6
0430 Stor-Elvdal	1 170	1 057	90.3
0432 Rendalen	765	754	98.6
0520 Ringebru	2 245	2 257	100.5
0617 Gol	2 690	2 858	106.2
0619 Ål	2 338	2 351	100.6
0620 Hol	2 334	2 214	94.9
0631 Flesberg	764	768	100.5
0937 Evje og Hornnes	1 377	1 433	104.1
04 Hedmark	80 506	80 804	100.4
Hele landet	2 262 000	2 298 000	101.6

Tabell 6.2 Sysselsetting etter bosted 2000 og 2000. Sysselsetting 2005 i prosent av sysselsetting 2000. Kilde:SSB.

	Sysselsetting etter bosted		
	2000	2005	2005 i % av 2000
0426 Våler	1 898	1 764	92.9
0427 Elverum	8 782	9 027	102.8
0428 Trysil	3 271	3 078	94.1
0429 Åmot	1 972	2 026	102.7
0430 Stor-Elvdal	1 359	1 241	91.3
0432 Rendalen	969	948	97.8
0520 Ringebru	2 273	2 224	97.8
0617 Gol	2 415	2 392	99.0
0619 Ål	2 413	2 405	99.7
0620 Hol	2 553	2 425	95.0
0631 Flesberg	1 331	1 278	96.0
0937 Evje og Hornnes	1 651	1 603	97.1
04 Hedmark	90 014	89 175	99.1
Hele landet	2 262 000	2 298 000	101.6

Sysselssatte etter arbeidssted tilsvarer antall arbeidsplasser i en kommune, mens sysselsatte etter bosted er antall bosatte i kommunen som er sysselsatt, uavhengig av hvilken kommune de har arbeid i. Antall arbeidsplasser i Åmot økte fra 1.700 til 1.761 fra 2000 til 2005, en økning på 3.6 prosent.³ Dette er større vekst enn landsgjennomsnittet og større enn Hedmark samlet. Hedmarkskommunene Våler og Stor-Elvdal hadde sterk nedgang i antall arbeidsplasser i perioden.

Antall sysselsatte i Åmot økte med 2.7 prosent i løpet av årene 2000-2005. Bare Elverum hadde en vekst på samme nivå. Alle de andre av våre sammenlikningskommuner hadde nedgang i antall sysselsatte. Også Hedmark fylke samlet hadde en liten reduksjon i antall sysselsatte, mens antall arbeidsplasser i Hedmark økte svakt.

Tabell 6.3 Antall sysselsatte i Åmot 2000 og 2005. Kilde. SSB

	Antall sysselsatte 4. kvartal					
	Etter arbeidssted			Etter bosted		
	2000	2005	2005/2000	2000	2005	2005/2000
Menn	866	916	105,8	1060	1077	101,6
Kvinner	834	845	101,3	912	949	104,1
SUM	1700	1761	103,6	1972	2026	102,7

Sysselsettingen økte fra 2000 til 2005 både for kvinner og menn. Regnet etter arbeidssted, var sysselsetningsveksten størst for menn. Regnet etter bosted økte kvinnenes sysselsetting mest. Kvinnene hadde en netto utpendling på 104 i 2005 mot 78 i 2000. Mennene hadde en netto utpendling på 161 i 2005 mot 194 i 2000. Dvs. blant menn var det en reduksjon i netto utpendling, mens den økte blant kvinner.

Tabell 6.4 Netto pendling 2000 og 2005. Kilde:SSB.

	Netto pendling		Netto pendling i % av sysselsatte etter bosted	
	2000	2005	2000	2005
0426 Våler	-226	-276	-11.9	-15.6
0427 Elverum	-121	33	-1.4	0.4
0428 Trysil	-425	-336	-13.0	-10.9
0429 Åmot	-272	-265	-13.8	-13.1
0430 Stor-Elvdal	-189	-184	-13.9	-14.8
0432 Rendalen	-204	-194	-21.1	-20.5
0520 Ringebu	-28	33	-1.2	1.5
0617 Gol	275	466	11.4	19.5
0619 Ål	-75	-54	-3.1	-2.2
0620 Hol	-219	-211	-8.6	-8.7
0631 Flesberg*	-567	-510	-42.6	-39.9
0937 Evje og Hornnes	-274	-170	-16.6	-10.6
04 Hedmark	-9508	-8371	-10.6	-9.4
Hele landet	0	0	0.0	0.0

* Flesberg er en pendlerkommune til Kongsberg, og har svært høy utpendling.

³ I det som kalles SSBs Registerbaserte sysselsetningsstatistikk er arbeidssted for sjøfolk og de fleste ansatte i forsvaret satt lik bostedskommune. Det betyr at statistikken ikke gir opplysninger om hvor mange arbeidsplasser Forsvaret har i en kommune.

Netto utpendling fra Åmot var omtrent på samme nivå i 2005 som i 2000. I netto pendler 13-14 prosent av de sysselsatte i Åmot ut av kommunen. Hedmark samlet hadde en netto utpendling på 8.371 i 2005, en nedgang på vel 1.400 fra 2000. Her må vi huske at bare en liten del av de ansatte i Forsvaret inngår i tallene. Når de Forsvarsansatte inkluderes, vil Åmot, grovt anslått, ha en netto innpendling på 500-700, ikke en netto utpendling på 265 som SSB statistikk viser.

Tabell 6.5 Sysselsetting etter arbeidssted, fordelt på sektorer. 2005. * Kilde:SSB.

	Alle sektorer	Statlig forvaltning	Fylkes-kommunal forvaltning	Kommunal forvaltning	Privat sektor og offentlige foretak
0426 Våler	1488	54	69	401	964
0427 Elverum	9060	1744	166	1632	5518
0428 Trysil	2742	52	68	774	1848
0429 Åmot	1761	347	5	458	951
0430 Stor-Elvdal	1057	54	63	334	606
0432 Rendalen	754	13	0	278	463
0520 Ringebu	2257	27	21	500	1709
0617 Gol	2858	97	73	429	2259
0619 Ål	2351	151	73	535	1592
0620 Hol	2214	68	3	572	1571
0631 Flesberg	768	16	3	266	483
0937 Evje og Hornnes	1433	57	43	330	1003
04 Hedmark	80804	8728	1905	17280	52891
Hele landet	2280536	247614	40459	403387	1589076

* Bare en lite av sysselsettingen i Forsvaret er inkludert her.

Tabell 6.6 Sysselsatte etter arbeidssted, fordelt på sektor. Prosentvis fordeling. 2005. Kilde:SSB.

	Statlig forvaltning	Fylkes-kommunal forvaltning	Kommunal forvaltning	Privat sektor og offentlige foretak
0426 Våler	3.6	4.6	26.9	64.8
0427 Elverum	19.2	1.8	18.0	60.9
0428 Trysil	1.9	2.5	28.2	67.4
0429 Åmot	19.7	0.3	26.0	54.0
0430 Stor-Elvdal	5.1	6.0	31.6	57.3
0432 Rendalen	1.7	0.0	36.9	61.4
0520 Ringebu	1.2	0.9	22.2	75.7
0617 Gol	3.4	2.6	15.0	79.0
0619 Ål	6.4	3.1	22.8	67.7
0620 Hol	3.1	0.1	25.8	71.0
0631 Flesberg	2.1	0.4	34.6	62.9
0937 Evje og Hornnes	4.0	3.0	23.0	70.0
04 Hedmark	10.8	2.4	21.4	65.5
Hele landet	10.9	1.8	17.7	69.7

* Bare en lite av sysselsettingen i Forsvaret er inkludert i sysselsettingstallene. Den prosentvise fordelingen vil derfor heller ikke være riktig.

Åmot har en svært høy andel av sine arbeidsplasser i statlig sektor, nesten det dobbelte av landsgjennomsnittet. Her må vi merke oss at Åmot i SSBs statistikk er registrert med 347 arbeidsplasser (sysselsatte etter arbeidssted) i statlig forvaltning i 2005. Det er uklart hvor mange av arbeidsplassene i Forsvaret som er inkludert her, jf. fotnote på forrige side. Forsvaret har mellom 1.000 og 1.200 arbeidsplasser i Åmot. Et grovt anslag tilsier at 45-50 prosent av arbeidsplassene i Åmot er i statlig sektor, Forsvaret inkludert.

Tabell 6.7 Sysselsatte etter arbeidssted. Åmot kommune. 2000-2005. Kilde:SSB.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Alle sektorer	1700	1705	1714	1833	1831	1761
Statlig forvaltning	288	321	303	360	358	347
Fylkeskommunal forvaltning	2	4	4	4	6	5
Kommunal forvaltning	507	505	555	545	525	458
Privat sektor og offentlige foretak	903	875	852	924	942	951

Hvis tallene fra SSB er riktige, var det en sterk vekst i kommunal sektor fra 2000 til 2002, deretter en kraftig reduksjon i sysselsettingen fram til 2005.

Antall arbeidsplasser i markedsbasert virksomhet økte fra 903 i 2000 til 951 i 2005.

På grunn av Forsvaret er det vanskelig å finne tall for antall arbeidsplasser i Åmot kommune. Mange av de ansatte i Forsvaret har sine familier bosatt i andre kommuner og er ikke registrert som bosatte i Åmot. En kan derfor ikke forvente at veksten i etterspørselen etter kommunale tjenester vokser i samme takt som veksten i Rena leir skulle tilsi. Men en kan forvente at Forsvaret bidrar med etterspørsel etter varer og tjenester fra lokale, private bedrifter. En kan derfor forvente vekst i privat sektor, parallelt med veksten i Rena Leir.

På grunn av den store usikkerheten knyttet til sysselsettingstallene for Åmot (gjelder statlig sektor og dermed også samlet sysselsetting), skal vi se på antall arbeidsplasser i markedsbaserte virksomheter i forhold til folketallet.

Tabell 6.8 Antall sysselsatte etter arbeidssted (=antall arbeidsplasser) i privat sektor og offentlige foretak i prosent av folketallet i kommunen. 2000 og 2005. Kilde:SSB.

	Arbeidsplasser i privat sektor i % av folketall	
	2000	2005
0426 Våler	26.0	24.9
0427 Elverum	29.8	28.7
0428 Trysil	27.7	27.2
0429 Åmot	20.5	22.2
0430 Stor-Elvdal	23.0	22.4
0432 Rendalen	19.5	22.5
0520 Ringeby	35.3	37.5
0617 Gol	46.5	50.9
0619 Ål	31.7	34.3
0620 Hol	35.6	35.1
0631 Flesberg	18.8	19.1
0937 Evje og Hornnes	23.7	30.3
04 Hedmark	28.5	28.0
Hele landet	35.0	33.9

I forhold til de fleste andre kommuner vi ser på, har Åmot få arbeidsplasser i markedsbasert virksomhet, sett i relasjon til folketallet. Det har vært en liten økning fra 2000 til 2005, men Åmot ligger fortsatt svært lavt i forhold til landsgjennomsnittet, i forhold til Hedmark og i forhold til kommuner som Gol, Ringeby, Hol og Ål. Flesberg liggere lavere enn Åmot, men det er vanlig at kommuner med svært stor utpendling skårer det lavt på denne indikatoren. Det skyldes at slike kommuner knapt har privat næringsliv ut over det som trengs for å betjene lokalbefolkningen, dvs. varehandel, bensinstasjoner, kafeer, etc.

Veksten i Rena leir skal ikke vurderes som en del av omstillingsprogrammet. I omstillingsprogrammet er en primært opptatt av vekst i markedsbaserte virksomheter, dvs. det som i tabellen over kalles "Privat sektor og offentlige foretak".

På neste side følger en stor samletabell som viser sysselsetting etter arbeidssted (= antall arbeidsplasser) fordelt på næringer. Dette sier noe om næringsstrukturen i Åmot, og vi sammenlikner med Hedmark og Norge. Vi ser også på endringer fra 2000 til 2005. Til slutt i tabellen er det en kolonne som viser netto innpendling til hver enkelt næring i 2005.

2005-tallene viser at Åmot har lave andeler av sin sysselsetting i de fleste deler av privat næringsliv, sett i forhold til Hedmark og landet samlet. Det gjelder særlig industrinæringene, men også forretningsmessig tjenesteyting. Åmot har langt høyere sysselsettingsandel i skogbruket enn gjennomsnittet i Hedmark og landet. Det er den høye sysselsettingsandelen i offentlig administrasjon og forsvar som særpreger Åmot. Dette kommer klart fram i tabellen, selv om bare en liten del av arbeidsplassene i Forsvaret er inkludert i tallene.

Fra 2000 til 2005 er det en liten netto tilvekst av arbeidsplasser i Åmot. I fem næringer er det netto vekst på mer enn ti arbeidsplasser. Det gjelder Næringsmiddel- og drikkevareindustri +15, Møbelindustri og annen industri +12, Agentur- og engroshandel +11, Post og tele +12, Annen forretningsmessig tjenesteyting + 13.

Det er stor netto utpendling til jobber i Bygg- og anlegg og Helse- og sosialtjenester. Ut fra den statistikken tabellen bygger på, er det ingen stor innpendling til noen av næringene i Åmot, heller ikke til undervisningssektoren. Det er stor innpendling til Rena Leir, men forsvarsansatte er ikke registrert som pendlere i statistikken.

Tabell 6.9 Arbeidsplasser fordelt på næringer 2005 og endring fra 2000. Næringens andel av totalt antall arbeidsplasser. Åmot, Hedmark og Norge. Netto innpendling 2005. Kilde:SSB.

	Arbeidsplasser 2005				Endring 2000 - 2005				2005 Netto inn- pendling
	Åmot		Hedmark	Landet	Åmot		Hedmark	Landet	
	Antall	Andeler	Andeler	Andeler	Antall	Prosent	Prosent	Prosent	
0429 Åmot									
01 Jordbruk, jakt og viltstell	68	3.9 %	5.4 %	2.5 %	-4	-6 %	-7 %	-12 %	
02 Skogbruk	72	4.1 %	1.5 %	0.3 %	-15	-17 %	-11 %	-5 %	
05 Fiske og fangst	1	0.1 %	0.0 %	0.7 %	-3	-75 %	13 %	-13 %	
10 Bryting av kull, utvinning av torv	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0		-40 %	37 %	
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0.0 %	0.0 %	1.3 %	0			7 %	
12 Bryting av uranum- og thoriummalm	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0			0	
13 Bryting av metallholdig malm	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0			16 %	
14 Bergverksdrift ellers	0	0.0 %	0.2 %	0.2 %	0		0 %	-2 %	
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	19	1.1 %	3.5 %	2.2 %	14	280 %	-8 %	-10 %	
16 Tobakksindustri	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0		-27 %	-34 %	
17 Tekstilindustri	0	0.0 %	0.0 %	0.2 %	-1	-100 %	-52 %	-26 %	
18 Bekledningsindustri	0	0.0 %	0.0 %	0.1 %	0		-34 %	-21 %	
19 Lær- og lærvareindustri	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0		-27 %	-43 %	
20 Trelast- og trevareindustri	7	0.4 %	3.1 %	0.7 %	0	0 %	-12 %	-6 %	
21 Treforedling	43	2.4 %	0.1 %	0.3 %	-14	-25 %	-8 %	-23 %	
22 Forlag og grafisk industri	3	0.2 %	0.9 %	1.2 %	-3	-50 %	-19 %	-21 %	
23 Oljeraffineri	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0		0 %	4 %	
24 Kjemisk industri	0	0.0 %	0.3 %	0.6 %	0		-12 %	-17 %	
25 Gummivare- og plastindustri	0	0.0 %	0.3 %	0.2 %	0		-40 %	-25 %	
26 Mineralproduktindustri	0	0.0 %	0.4 %	0.5 %	0		-7 %	7 %	
27 Metallindustri	0	0.0 %	0.7 %	0.5 %	0		-11 %	-20 %	
28 Metallvareindustri	8	0.5 %	0.9 %	0.9 %	-2	-20 %	6 %	-2 %	
29 Maskinvareindustri	1	0.1 %	0.5 %	1.0 %	-1	-50 %	-27 %	-7 %	
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0		-67 %	-68 %	
31 Elektronisk industri	0	0.0 %	0.3 %	0.3 %	0		-12 %	-19 %	
32 Radio- og fjernsynsindustri	0	0.0 %	0.0 %	0.2 %	0		-72 %	-28 %	
33 Instrumentverkstedindustri	4	0.2 %	0.1 %	0.3 %	0	0 %	-7 %	9 %	
34 Motorkjøretøyindustri	0	0.0 %	0.3 %	0.2 %	0		-52 %	-17 %	
35 Annen transportmiddelindustri	0	0.0 %	0.1 %	1.4 %	0		275 %	2 %	
36 Møbelindustri og annen industri	12	0.7 %	0.5 %	0.5 %	12		-39 %	-23 %	
37 Gjenvinning	0	0.0 %	0.1 %	0.1 %	-1	-100 %	-33 %	-5 %	
40 Kraftforsyning	28	1.6 %	0.7 %	0.6 %	-5	-15 %	-19 %	-17 %	
41 Vannforsyning	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0		-45 %	10 %	
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	105	6.0 %	7.5 %	6.8 %	9	9 %	2 %	6 %	
50 Motorkjøretøytenester	28	1.6 %	3.2 %	2.5 %	-4	-13 %	6 %	2 %	
51 Agentur- og engroshandel	17	1.0 %	2.8 %	4.5 %	11	183 %	-7 %	-4 %	
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	168	9.5 %	8.2 %	8.1 %	-6	-3 %	2 %	8 %	
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	64	3.6 %	2.6 %	3.3 %	2	3 %	0 %	-3 %	
60 Landtransport og rørtransport	68	3.9 %	2.8 %	2.6 %	5	8 %	-11 %	-3 %	
61 Sjøtransport	1	0.1 %	0.1 %	1.0 %	-2	-67 %	-35 %	-5 %	
62 Luftransport	0	0.0 %	0.0 %	0.4 %	0			-28 %	
63 Tjenester tilknyttet transport	5	0.3 %	0.6 %	1.2 %	0	0 %	-13 %	-3 %	
64 Post og telekommunikasjoner	28	1.6 %	1.5 %	1.6 %	12	75 %	-8 %	-10 %	
65 Finansiell tjenesteyting	15	0.9 %	1.1 %	1.3 %	-3	-17 %	-12 %	-5 %	
66 Forsikring og pensjonsfond	3	0.2 %	0.4 %	0.4 %	-2	-40 %	65 %	-17 %	
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	0	0.0 %	0.0 %	0.3 %	0		80 %	42 %	
70 Eiendomsdrift	16	0.9 %	1.0 %	1.2 %	9	129 %	56 %	29 %	
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	0	0.0 %	0.2 %	0.2 %	0		16 %	-6 %	
72 Databehandlingsvirksomhet	0	0.0 %	0.8 %	1.6 %	-1	-100 %	9 %	4 %	
73 Forskning og utviklingsarbeid	0	0.0 %	0.1 %	0.5 %	0		105 %	3 %	
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	56	3.2 %	4.9 %	7.1 %	13	30 %	15 %	8 %	
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	393	22.3 %	8.2 %	6.6 %	50	15 %	-1 %	-11 %	
80 Undervisning	158	9.0 %	7.7 %	7.9 %	8	5 %	-1 %	5 %	
85 Helse- og sosialtjenester	315	17.9 %	21.9 %	19.3 %	10	3 %	14 %	17 %	
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	2	0.1 %	0.4 %	0.4 %	-1	-33 %	22 %	28 %	
91 Interesseorganisasjoner	8	0.5 %	0.7 %	1.0 %	-11	-58 %	-13 %	-3 %	
92 Kulturell tjenesteyting og sport	27	1.5 %	1.9 %	1.7 %	5	23 %	18 %	17 %	
93 Annen personlig tjenesteyting	13	0.7 %	1.0 %	1.0 %	-6	-32 %	4 %	10 %	
95 Lønnet husarbeid	0	0.0 %	0.0 %	0.1 %	-2	-100 %	-33 %	47 %	
99 Internasjonale organisasjoner	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0			83 %	
00 Uoppgitt	5	0.3 %	0.5 %	0.5 %	-12	-71 %	-31 %	-26 %	
Sum	1761	100.0 %	100.0 %	100.0 %	61	4 %	0 %	2 %	

Siden omstillingsprogrammet er innrettet mot å skape arbeidsplasser i Åmot, er vi mer opptatt av sysselsatte etter arbeidssted (=arbeidsplasser i Åmot), enn etter sysselsatte etter bosted (=antall sysselsatte med Åmot som bostedskommune). Manglende samsvar mellom disse kan si noe om hvilke områder det er ubalanse på. I tabell 6.10 *sysselsatte etter bosted*, har vi en grovere næringsinndeling enn i tabell 6.9, og vi skiller mellom kvinner og menn.

Tabell 6.10 Sysselsatte etter bosted etter næring og kjønn. Kvinneandel i prosent.. Netto innpendling kvinner og menn. 2005. Åmot kommune. Kilde:SSB.

	Sysselsatte personer etter bosted				Netto innpendling	
	Kvinner	Menn	sum	Kvinneandel	Kvinner	Menn
01-05 Jordbruk, skogbruk og fiske	33	99	132	25.0	2	7
10-37 Industri, bergv., olje- og gassutv.	31	132	163	19.0	-12	-54
40-41 Kraft- og vannforsyning	5	24	29	17.2	-1	0
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	5	159	164	3.0	-2	-57
50-55 Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	191	115	306	62.4	-2	-27
60-64 Transport og kommunikasjon	30	85	115	26.1	-1	-12
65-67 Finansiell tjenesteyting	13	10	23	56.5	-3	-2
70-74 Forretningsmessig tjenesteyting, eiendomsdrift	54	48	102	52.9	-16	-14
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	134	273	407	32.9	-15	1
80 Undervisning	95	53	148	64.2	-5	15
85 Helse- og sosialtjenester	319	56	375	85.1	-41	-19
90-99 Andre sosiale og personlige tjenester	34	22	56	60.7	-7	1
00 Uoppgitt	5	1	6	83.3	-1	0
00-99 I alt, alle næringer	949	1077	2026	46.8	-104	-161

Kvinneandelen varierer sterkt fra næring til næring. Samlet står kvinnene for 46.8 prosent av sysselsettingen. I Helse- og sosialtjenester er kvinneandelen over 85 prosent, og over 60 prosent i Varehandel, hotell og restaurant, Undervisning, og Andre sosiale og personlige tjenester.

Blant kvinnene er det størst netto utpendling blant ansatte i Helse- og sosialtjenester. Det er overraskende liten netto utpendling blant kvinner i Varehandel, Hotell og restaurant. Nettoutpendlingen blant menn er størst i Industri og Bygg- og anlegg.

I neste tabell ser vi på antall bedrifter i Åmot, fordelt i størrelsesgrupper, målt etter antall ansatte.

Tabell 6.11 Antall bedrifter etter næring og størrelsesgruppe. 1. kvartal 2007. Åmot kommune.
Kilde:SSB.

	Antall ansatte 2007. 1. kvartal						
	Bedrifter i alt	Ingen ansatte	1-4 ansatte	5-9 ansatte	10-19 ansatte	20-49 ansatte	50-99 ansatte
9S Sum	495	313	111	39	15	14	3
01 Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	80	69	9	1	1	0	0
02 Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	77	69	6	1	1	0	0
05 Fiske, fangst og fiskeoppdrett.	1	1	0	0	0	0	0
15 Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	3	0	2	1	0	0	0
17 Produksjon av tekstiler	1	1	0	0	0	0	0
20 Produksjon av trelast og varer av tre,	3	2	0	1	0	0	0
21 Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	2	1	0	0	0	1	0
22 Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	1	0	1	0	0	0	0
28 Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	3	1	1	1	0	0	0
29 Produksjon av maskiner og utstyr	4	4	0	0	0	0	0
33 Produksjon av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, mm	2	0	2	0	0	0	0
36 Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	1	0	1	0	0	0	0
40 Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	5	2	1	1	1	0	0
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	47	25	16	5	0	1	0
50 Motorkjøretøytjenester	5	2	0	1	2	0	0
Detaljhandel med drivstoff til motorvogner							
51 Agentur- og engroshandel, unntatt med motorvogner	6	1	3	2	0	0	0
52 Detaljhandel, unntatt med motorvogner. Reparasjon av husholdningsvarer	42	18	16	4	3	1	0
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	18	9	5	3	1	0	0
60 Landtransport og rørtransport	23	12	8	1	1	1	0
63 Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	4	2	2	0	0	0	0
64 Post og telekommunikasjoner	3	1	0	1	0	1	0
65 Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonskasser	4	3	0	0	1	0	0
66 Forsikring og pensjonskasser, unntatt trygdeordninger underlagt off.forvaltning	1	0	1	0	0	0	0
70 Omsetning og drift av fast eiendom	35	24	9	2	0	0	0
71 Utleie av maskiner og utstyr uten personell. Utleie av husholdningsvarer	1	1	0	0	0	0	0
72 Databehandlingsvirksomhet	7	7	0	0	0	0	0
74 Annen forretningsmessig tjenesteyting	23	17	3	1	1	1	0
75 Offentlig administrasjon, forsvar og trygdeordninger	13	2	3	4	2	2	0
80 Undervisning	8	2	2	1	0	2	1
85 Helse- og sosialtjenester	37	15	10	5	1	4	2
90 Avløps- og renovasjonsvirksomhet	1	0	1	0	0	0	0
91 Interesseorganisasjoner	3	0	2	1	0	0	0
92 Fritidsvirksomhet, kultur og sport	19	12	5	2	0	0	0
93 Annen personlig tjenesteyting	12	10	2	0	0	0	0

Tabellene 6.11 og 6.12 er basert på data fra SSB. Data for antall registrerte foretak⁴ er alltid usikre, og personer med god kjennskap til lokalt næringsliv vil alltid finne noe som "ikke stemmer" i slike tabeller.

Ut fra tallene i tabell 6.11 har Åmot 495 registrerte bedrifter i 1. kvartal 2007. Hele 313 av disse var uten ansatte. Her er enkeltpersonforetak inkludert.

Åmot har ingen bedrifter med mer enn 99 ansatte. I gruppen 50-99 ansatte er det registrert tre virksomheter, to i helse- og sosialtjenester og en i undervisning. Dvs. det er bare offentlig sektor som har virksomheter med mer en 50 ansatte. Her må en huske at antall ansatte i mange bransjer er en god del høyere enn antall årsverk. Det gjelder særlig innen varehandel, hotell- og restaurant og helse- og sosialsektoren.

Det var 1. kvartal 2007 registrert fem private bedrifter med 20-49 ansatte:

- 1 bedrift i produksjon av papirmasse, papir og papirvarer. (Nå nedlagt)
- 1 bedrift i bygg- og anlegg
- 1 bedrift i detaljhandel
- 1 bedrift i transport
- 1 bedrift i databehandling

Det var registrert 11 private bedrifter med 10 - 19 ansatte, fem av disse i detaljhandel og motorkjøretøytjenester. Ut over disse 16 bedriftene som her er omtalt, var det bare bedrifter med under 10 ansatte i Åmot, ved begynnelsen av 2007.

⁴ SSBs definisjoner:

Føretak: Føretak er den juridiske eininga. Eksempel på føretak er aksjeselskap, enkeltpersonføretak, ansvarlig selskap, etc.

Bedrift: Bedrift er ei lokalt avgrensa eining som hovudsakeleg driv verksemd innan ei bestemt næringsgruppe.

Forholdet mellom føretak og bedrift:

Eit føretak kan ha meir enn ei verksemd knytt til seg dersom dei driv verksemd på ulik geografisk lokalisering eller innan ulike næringar. Denne verksemda kallar vi bedrift, og det er denne eininga som utgjer arbeidsplassane. Eksempel på eit føretak er Hydro Aluminium AS, som er eit aksjeselskap med fleire bedrifter.

Nytablering: Nytablering er heilt ny verksemd. Nye føretak som tek over ei eksisterande verksemd reknast ikkje med.

Tilsette: Talet på tilsette omfattar alle personar som arbeidar for arbeidsgivaren meir enn fire timar i veka.

Sysselsette: Sysselsette er summen av tilsette og eigarar som sjølve arbeider i verksemda.

Tabell 6.12 Endring i antall bedrifter 2002-2007 i ulike næringer. Åmot kommune. Tellingene i 2. kvartal hvert år. tallene for 2007 gjelder 1. kvartal. Kilde:SSB.

	Åmot				
	Endring i antall bedrifter				
	2002 k2	2003 k2	2004 k2	2005 k2	2006 k2
	-2003 k2	-2004 k2	-2005 k2	-2006 k2	-2007 k1
Sum	-27	-4	-25	13	-13
01 Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	-7	6	-2	-4	-2
02 Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	-7	-14	-7	-5	-2
14 Bergverksdrift ellers	0	0	0	1	-1
15 Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	0	1	1	-1	-1
17 Produksjon av tekstiler	0	-1	0	0	0
20 Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	1	0	-1	-1	0
21 Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	-2	0	0
28 Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	-1	1	0	0	0
29 Produksjon av maskiner og utstyr	0	1	0	0	0
36 Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	1	0	-1	0	0
37 Gjenvinning	0	-1	0	0	0
40 Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	0	1	0	0
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	-4	3	2	3	1
50 Handel med, vedlikehold og rep. av motorvogner. Detaljhandel med drivstoff til motorvogner	-3	0	0	-2	-1
51 Agentur- og engroshandel, unntatt med motorvogner	-2	1	-1	0	1
52 Detaljhandel, unntatt med motorvogner. Reparasjon av husholdningsvarer og varer til personlig bruk	-8	-9	-5	3	0
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	2	-1	-2	5	-1
60 Landtransport og rørtransport	-3	-1	-1	0	-2
63 Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	0	1	-1	1	2
64 Post og telekommunikasjoner	1	0	0	0	0
65 Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonskasser	0	0	0	0	2
70 Omsetning og drift av fast eiendom	1	-1	-1	6	3
71 Utleie av maskiner og utstyr. Utleie av husholdningsvarer og varer til personlig bruk	0	-1	-1	0	1
72 Databehandlingsvirksomhet	1	5	-1	-3	0
74 Annen forretningsmessig tjenesteyting	-2	1	2	-1	-3
75 Offentlig administrasjon, forsvar og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	1	2	-1	0	1
80 Undervisning	1	-1	0	0	0
85 Helse- og sosialtjenester	0	4	-8	9	-5
90 Avløps- og renovasjonsvirksomhet	0	0	0	0	-1
91 Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	0	-2	0	0	-1
92 Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	1	1	3	3	-2
93 Annen personlig tjenesteyting	0	1	0	-1	-1

Endring i antall bedrifter svinger fra år til år, jf. Sum øverst i tabell 6.12. Bare ett av årene, 2005-2006, var det en netto tilvekst av bedrifter i Åmot.

Noen næringer skiller seg ut:

- Bygg- og anlegg har hatt netto tilvekst av bedrifter fire år på rad, 2003-2007.
- Jord- og skogbruk har stort sett hatt reduksjon i antall bedrifter.
- Detaljhandel: Sterk reduksjon i antall bedrifter 2002-2005, deretter vekst 2005-2006.

- Omsetning og drifts av fast eiendom: Vekst de siste to årene.
- Helse- og sosialtjenester: Store svingninger fra år til år.
- Databehandling: Stor endring i ett år, 2003-2004, ellers små endringer.

Oppsummert: Ut fra SSBs tall i tabell 6.12 er antall bedrifter i Åmot redusert fra 2002 til 2007. Dette gjelder også om en ser bort fra jord- og skogbruk.

Tabell 6.13 viser antall nyetablerte foretak i Åmot i årene 2001 til 2006. Nyregistrerte foretak og eierskifter er ikke inkludert i tallene.

Tabell 6.13 Nyetablerte foretak, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene, etter næring. Åmot kommune 2001-2006. Kilde:SSB.

Næringer	2001	2002	2003	2004	2005	2006	SUM
I alt	35	27	26	30	31	29	178
15 Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	1	0	0	1	0	0	2
28 Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	0	1	0	0	1	2
33 Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	0	1	0	0	1
40 Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	0	0	1	0	1	2
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	2	0	2	1	8	3	16
50 Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	0	2	1	0	0	0	3
51 Agentur- og engroshandel	0	0	0	1	0	0	1
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	11	3	1	4	3	5	27
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	1	4	1	0	2	1	9
60 Landtransport og rørtransport	3	0	4	1	1	1	10
63 Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	0	0	0	1	0	1	2
64 Post og telekommunikasjoner	0	1	0	0	0	0	1
65 Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	0	0	0	0	3	3
70 Omsetning og drift av fast eiendom	3	2	3	2	2	3	15
71 Utleievirksomhet	0	1	0	0	0	1	2
72 Databehandlingsvirksomhet	2	2	4	1	1	0	10
74 Annen forretningsmessig tjenesteyting	4	4	4	3	5	5	25
80 Undervisning	1	0	1	0	1	0	3
85 Helse- og sosialtjenester	3	6	2	4	3	1	19
92 Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	1	0	1	5	2	1	10
93 Annen personlig tjenesteyting	2	1	0	3	3	0	9
00 Uoppgitt	1	1	1	1	0	2	6

Tabellen omfatter bare de næringer som har hatt nyetableringer i løpet av årene 2001-2006. Foretak som bare har hatt eierskifter inngår ikke. Antall nyetableringer har holdt seg nokså stabilt i perioden, fra 26 til 35 per år. Tallene tyder ikke på at antall nyetableringer har økt i omstillingsperioden.

Antall nyetableringer varierer sterkt fra næring til næring. I de fleste næringer, dvs. alle næringer som ikke inngår i tabell 6.13 er det ikke etablert noe nytt foretak i perioden 2001-2006. I detaljhandel ble det etablert hele 27 foretak, og i Annen forretningsmessig tjenesteyting 25 foretak. Også i helse- og sosialtjenester, Bygg- og anlegg, og Omsetning og drift av fast eiendom ble etablert mange foretak.

Tabellen viser ikke hvor mange foretak som er avviklet eller slettet i løpet av perioden. Tall fra SSB viser at antall bedrifter i Åmot ble redusert fra 551 i 2. kvartal 2002 (som er det første året vi har tall for) til 495 i 1. kvartal 2007. Heller ikke tallene i tabell 5.11 tyder på at antall bedrifter i Åmot har økt. Tallene er usikre, men trolig er antall bedrifter redusert de siste årene, ikke minst på grunn av nedgangen i antall gardsbruk i drift.

Analysen av bedriftenes omsetning og lønnsomhet er basert på data fra Proff Forvalt, som systematiserer og videreselger data fra Brønnøysundregistrene.

Ut fra dette datamateriale var det i 2005 registrert 107 bedrifter i Åmot som hadde levert regnskap til Brønnøysund. Av disse 107 var 22 bedrifter registrert med 0 i omsetning, men med negativt driftsresultat. Det var altså 85 bedrifter registrert med omsetning i 2005

De 107 i Åmot bedriftene hadde i 2005 til sammen en omsetning på knappe 591 millioner kroner, og et driftsresultat på knappe 13 millioner. Bruker vi driftsresultat/omsetning (=driftsresultatgrad) som et nøkkeltall, var denne på 2.2. Tilsvarende tall for norske bedrifter samlet lå 7.7. Dette er gjennomsnittstall, og driftsresultatgraden varierer selvsagt mye fra bedrift til bedrift. I 2005 hadde 61 av bedriftene positivt driftsresultat.

Tabell 6.14 Nøkkeltall fra bedriftsregnskapene 2005 og 2000. Åmot kommune Kilde:ProffForvalt.

	2005	2000	2000-2005
Antall bedrifter i alt	107	83	
Antall bedrifter med omsetning større enn 0	85	74	
Antall bedrifter med 0 i omsetning og 0 i driftsresultat ¹	6	0	
Antall bedrifter med 0 i omsetning og negativt driftsresultat	16	9	
Antall bedrifter med positivt driftsresultat	61	43	
Samlet omsetning i mill. kroner	590.8	511.3	
Samlet driftsresultat i mill. kroner	13.0	17.7	
Gjennomsnittlig resultatgrad (driftsresultat/omsetning)*100	2.2	3.5	
Antall bedrifter med omsetning større enn 0 både i 2000 og 2005	47	47	
Antall bedrifter med økt omsetning fra 2000 til 2005			29
Antall bedrifter med bedret driftsresultat fra 2000 til 2005			26
Antall bedrifter med bedret driftsresultatgrad fra 2000 til 2005			25
Samlet omsetning i de 47 bedriftene som var registrert både i 2000 og i 2005. Mill. kroner	392.2	379.7	
Samlet driftsresultat i de 47 bedriftene som var registrert både i 2000 og i 2005. Mill. kroner	10.0	20.9	
Gjennomsnittlig resultatgrad for de 47 bedriftene som var registrert både i 2000 og i 2005	2.5	5.5	

¹ Bedrifter her ikke plikt til å levere regnskap til Brønnøysundregistrene det året de blir etablert.

Som vi ser, har 25 av 47 bedrifter en bedre driftsresultatgrad i 2005 enn i 2000. Likevel er driftsresultatet mer enn halvert og driftsresultatgraden redusert fra 5.5 til 2.5 når en ser alle de 47 bedriftene samlet. Forklaringen på dette er at en stor bedrift (Smurfit Kappa Rena AS) hadde høyt positivt driftsresultat i 2000, men et stort negativt resultat i 2005. Tar vi ut denne bedriften, som nå er nedlagt, blir resultatene helt annerledes. Fra en samlet driftsresultatgrad på 4.2 i 2000, økte resultatgraden til 7.2 i 2005. Dette illustrerer svakheten ved slike analyser på kommunenivå. Svinginger i lønnsomheten i en stor dominerende bedrift kan være avgjørende for de resultater en kommer fram til.

7 Store statlige arbeidsplasser i Åmot kommune.

7.1 Høgskolen i Hedmark, Avdeling for økonomi, samfunnsfag og informatikk, Rena.

Tabell 7.1 Ansatte ved Høgskolen i Hedmark, Avdeling for økonomi, samfunnsfag og informatikk, Rena. 2007. Fordelt på stillingstype og bostedskommune. Kilde: Høgskolen i Hedmark.

Kommunennummer	Kommune	Undervisningsstillinger	Administrative/tekniske stillinger, inkl. renhold	Bibliotek/IT-stillinger	Oppdragsstillinger - administrasjon	Oppdragsstillinger - undervisning	SUM
106	Fredrikstad	2					2
237	Eidsvoll	1					1
301	Oslo	2				1	3
403	Hamar	6		1		1	8
412	Ringsaker	1					1
415	Løten	4					4
417	Stange	2					2
425	Våler		1				1
427	Elverum	9	1		2		12
428	Trysil	1	1				2
429	Åmot	11	14	9	3		37
430	Stor-Elvdal	1	2				3
432	Rendalen	2					2
437	Tynset					1	1
709	Larvik	1					1
914	Tvedestrand	1					1
1601	Trondheim	1					1
1902	Tromsø	1					1
	SUM	46	19	10	5	3	83

Bare 37 av 83 ansatte er bosatt i Åmot kommune. Av de 46 som er ansatt i undervisningsstillinger er bare 11 bosatt i Åmot. Andelen bosatt i Rena er langt høyere i de andre stillingskategoriene. 12 av de ansatte bor i Elverum, åtte i Hamar. Ti av de ansatte er bosatt utenfor Hedmark fylke.

7.2 Ansatte i Forsvaret, Rena leir.

Høgskolen i Hedmark har på oppdrag fra Åmot kommune og i samarbeid med Forsvaret, Rena leir, gjennomført en undersøkelse av hvor de ansatte i Rena leir velger å bosette seg. (Stevik 2005)

Det totale antallet ansatte i Rena leir var i 2004 ca. 1.000, fordelt på følgende avdelinger:

- Regional støttefunksjon (RSF/H)
- Rena tekniske verksted (RETV)
- Hærens taktiske treningssenter (HTTS)
- Telemarksbataljonen (TMBN)
- Hærens Jegerkommando (HJK)
- Gardeskolen (GSK)
- Hærens styrker ledelse sør (HSTY led Sør)
- Befalsskolen for kampvåpendet (BS kamp)
- Element fra Ingeniør bataljonen
- Element fra Artilleri bataljonen
- Voksenopplæringen (VO)

Det var i tillegg ca. 90 ansatte i Forsvarsbygg. Disse var ikke med i den undersøkelsen Høgskolen i Hedmark gjennomførte.

De ansatte fordeler seg på følgende personellkategorier:⁵

- Yrkesbefal ca. 40 prosent
- Engasjert befal ca. 16 prosent
- Grenaderer ca. 29 prosent
- Sivile ca. 15 prosent

Bostedskommuner for ansatte i Rena leir totalt i 2004:

- Åmot 26 prosent
- Elverum 20 prosent
- Andre kommuner 54 prosent

Ut fra disse tallene var det i 2005 ca. 260 ansatte i Rena leir som hadde bosatt seg i Åmot kommune, og ca 200 i Elverum kommune.

⁵ Yrkesbefal: Fast tilsatt befal i forsvaret (har Krigsskole el.)

Engasjert befal: Omfatter i denne sammenheng alle befal med tidsbegrenset tjenestetid. Engasjementene er av ulik lengde, med for tiden 7 år som lengste tjenestetid.

Grenaderer: Soldater med kontrakt i Telemarksbataljonen.

Et annet sted i rapporten sies at:

*”Av 1.200 ansatte i Østerdal Garnison (som Rena leir er en del av) våren 2004, var 204 bosatt i Åmot
230 bosatt i Elverum
70 i bosatt i Hamar, Løten og Våler
Ca. 700 var bosatt utenfor denne regionen.”*

I følge rapporten er ansatte i Rena leir og bosatt Åmot i stor grad gift eller har samboer, har barn under 18 år, og er yrkesbefal. Den største andelen er i aldersgruppen 31-45, men aldersgruppen 22-30 er også godt representert.

Om vi anslår at 250 av de ansatte i Rena leir i dag er bosatt i Åmot kommune, og at de i gjennomsnitt har ett familiemedlem med seg,⁶ betyr det at ca. 500 av Åmots knapt 4.300 innbyggere har direkte tilknytning til virksomheten i Rena leir. I tillegg kommer selvsagt mange, både i offentlig og privat sektor, som baserer større eller mindre deler av sin inntekt på den etterspørsel Forsvaret og de ansatte i Forsvaret skaper i Åmot. Her må en huske at de ansatte som ikke har meldt flytting til Åmot, men som har sitt arbeid på Rena, også bidrar til økt etterspørsel rettet mot lokale bedrifter og mot offentlig sektor.

Rena leir har en slik størrelse, sett i forhold til Åmots folketall og næringsliv, at det er vanskelig å se de effekter omstillingsprogrammet kan ha hatt for befolkningsutvikling og sysselsetting.

Hvorfor flytter ikke flere av de ansatte i Rena leir til Åmot?

Undersøkelsen blant de ansatte ved Rena leir prøvde også å få svar på hvorfor så mange valgte ikke å bosette seg i Åmot kommune. De mest *avgjørende* årsakene, slik de ansatte selv svarte, viste seg å være:

- Ønske om å gi barna stabile oppvekstvilkår.
- Ektefeller ønsker ikke å flytte.
- Mangel på passende arbeidsplasser for ektefelle i rimelig reiseavstand fra Åmot.
- Usikkerhet på grunn av omstilling i Forsvaret.
- Usikkerhet rundt boliginvestering i Åmot, også sammenliknet med Elverum.
- Mulighet til å ha det sosiale livet man ønsker.

Ut fra undersøkelsen så det heller ikke ut til at en eventuell forbedring i tilbud og andre forhold ved kommunen i særlig grad er egnet til å utløse beslutning om flytting. De forholdene som så ut til å bety mest i forhold til å styrke en eventuell beslutning om å flytte, var:

- Bedre offentlig kommunikasjon til steder utenfor Åmot.
- Utvalg i butikker.
- Tilbud om barnehageplass.

Blant de som har valgt å bosette seg i kommunen, så følgende faktorer ut til å ha vært av størst betydning for deres beslutning:

- Sikkerhet i ansettelsesforhold.
- Tilhører målgruppa for forsvarsbolig.

⁶ Noen er enslige, noen har bare samboer, noen har samboer og barn.

- Gode karrieremuligheter i Rena leir.
- Jobb for ektefelle/samboer i rimelig reiseavstand.
- Faktorer relatert til fritid og friluftsliv.

Forsvaret har i dag 1.000-1.200 arbeidsplasser i Åmot. Grovt anslått er det bare 250-300 av de ansatte som bor fast (har meldt flytting) til Åmot. Det betyr at så mange som 700-950 forsvarsansatte pendler inn til Åmot. Noen av disse er dagpendlere fra nabokommuner, mens andre er langtidspendlere. Som vi tidligere har vært inne på, betyr disse innpendlerne lite for etterspørselen etter offentlige tjenester som skole, omsorg, med mer. Men de har betydning for etterspørselen etter private tjenester som varehandel, servering, drivstoff og reparasjon av kjøretøyer, underholdning, med mer. Vi har ikke noe grunnlag for å anslå størrelsen på den etterspørsel de forsvarsansatte innpendlerne genererer. Vi har heller ikke grunnlag for å anslå den økonomiske betydningen Forsvaret selv, dvs. Forsvaret som ”bedrift” har i Åmot. For å kunne si noe om dette må det gjennomføres en kartlegging av Forsvarets innkjøp av varer og tjenester, hvilke leverandører Forsvaret har og hvor disse leverandørene er lokalisert. Samlet brukte Forsvarsdepartementet vel 15 mrd. kroner på løpende produktinnsats (løpende forbruk av varer og tjenester) i 2005, og vel 2 mrd. kroner på anskaffelser av fast realkapital. En stor del av Forsvarets anskaffelser er knyttet til store materiellanskaffelser og byggeprosjekter. Materiellanskaffelsene skjer i stor grad fra utenlandske leverandører, og byggeprosjektene vil være gjenstand for anbud, både nasjonalt og internasjonalt. En stor del av produktinnsatsen er knyttet til sentrale avtaler. Likevel vil det være rom for at en del av innkjøpene kan foretas lokalt eller regionalt, dvs. i tilknytning til de ulike enhetenes lokalisering. I en liten kommune som Åmot vil selv små leveranser til Forsvaret kunne ha relativt stor betydning i den lokale økonomien. På den annen side kan det diskuteres om det ut fra tanken om en ”robust næringsstruktur” er fornuftig å bygge opp et lokalt leverandørsystem rettet mot Forsvarets aktivitet i Åmot. Det vil bidra til at Åmot i enda sterkere grad blir en ensidig forsvarskommune.

Etableringen av Rena leir har tilført Åmot langt flere arbeidsplasser enn de som gikk tapt ved nedleggningen av Rena Kartonfabrik og som var bakgrunnen for Omstillingsprogrammet i Åmot. De pengestrømmer som har kommet til Åmot gjennom Omstillingsprogrammet er svært små i forhold til de som har kommet gjennom etableringen av Rena leir. Med de metoder og det tallmateriale som er benyttet i dette notatet vil Omstillingsprogrammets betydning ikke kunne isoleres fra andre hendelser i Åmot. Ikke minst vil etableringen av Rena leir overskygge det meste som ellers har skjedd av næringsutvikling i omstillingsperioden. Vi mangler tall for Forsvarets virksomhet i Åmot. Men de tall vi har for privat næringsvirksomhet (sysselsatte, omsetning, etablering av nye bedrifter, med mer) er selvsagt påvirket av det som foregår i Rena leir. Det gjelder både den etterspørselen Forsvaret selv genererer og den etterspørselen de ansatte genererer. Mangelen på opplysninger fra Forsvaret har likevel neppe hatt særlig betydning for de resultater som er presentert i notatet. Unntakene er selvsagt tallene for sysselsetting og pendling, der vi mangler sikre opplysninger for bortimot 1.000 forsvarsansatte.

Referanser

Stevik, K.(2005): Forprosjektrapport ”Bosetting i Åmot” - om forutsetninger for bosetting av ansatte fra Rena leir. Høgskolen i Hedmark.

Langørgen, A. Galloway, T.A. og Aaberge, R: (2006): Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser 2003. Statistisk sentralbyrå. Rapporter 2006/8.

Indikatorer for næringsstruktur og demografisk utvikling i Åmot

Etter konkursen ved Rena Kartonfabrik ble Åmot kommune i 1999 gitt omstillingsstatus for en periode på inntil 6 år (2001 – 2006). I notatet presenteres indikatorer for demografisk utvikling, sysselsetting og "robust næringsstruktur" i Åmot i omstillingsperioden. Indikatorene er basert på lett tilgjengelige data som oppdateres jevnlig, i hovedsak hentet fra SSBs statistikkbank.

ØF-notat nr.: 12/2007
ISBN nr.: 0808-4653